

Міністерство освіти і науки України
**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ
ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ**

04074. Київ, Вишгородська, 19

Тел. 430-02-60, 430-43-90

e-mail: nenc@nenc.gov.ua

**Звіт про роботу Національного еколого-натуралістичного центру
учнівської молоді у 2019 році (стисла версія)**

Протягом 2019 року Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (далі – НЕНЦ) спрямовував роботу на вирішення таких завдань:

- координацію науково-методичної, організаційно-масової та навчально-виховної діяльності обласних, районних, міських позашкільних еколого-натуралістичних закладів освіти України;
- впровадження сучасних педагогічних технологій у практику позашкільного закладу освіти, методичний супровід інноваційної діяльності;
- підвищення професійної компетентності педагогічних працівників позашкільних еколого-натуралістичних закладів освіти;
- аналіз та прогнозування діяльності профільних позашкільних закладів освіти, вивчення та поширення перспективного досвіду роботи профільних позашкільних закладів освіти;
- здійснення інтеграції науки та освіти шляхом залучення до організації освітнього процесу вчених галузевих інститутів НАН України та НАПН України.

У 2019 році позашкільна освіта еколого-натуралістичного напрямку здійснювалася у 103 еколого-натуралістичних центрах, станціях юних натуралістів та 5 філіях, 3 дитячих ботанічних садах, профільних відділах палаців і будинків творчості дітей та юнацтва. Координатором діяльності цих закладів щодо реалізації завдань позашкільної еколого-біологічної освіти є Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України.

НЕНЦ організовує роботу понад 5 970 творчих учнівських об'єднань, якими охоплено 97 516 вихованців, учнів, слухачів за аграрним, еколого-біологічним, хімічним профілями, які працюють на базі обласних, районних та міських еколого-натуралістичних центрів (станцій юних натуралістів).

У 45 гуртках та творчих учнівських об'єднаннях НЕНЦ у 2019/2020 н. р. займаються більше 500 вихованців.

НЕНЦ щорічно координує проведення понад 50 організаційно-масових заходів (очного-заочного типу) для учнівської та студентської молоді. Охоплення дітей та учнівської молоді становить понад 140,5 тис. осіб на рік.

Новації Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України, які запроваджені у 2019 р.

Національний еколого-натуралістичний центр Міністерства освіти і науки України сприяє активному впровадженню сучасних науково-методичних розробок, технологій, інноваційних науково-педагогічних проєктів, забезпечує навчально-методичний супровід діяльності закладів позашкільної освіти, які вже сьогодні працюють в інноваційному режимі, створюють інноваційне освітнє середовище та розробляють нові моделі організації освітнього процесу.

Освітній процес

Науково-освітній проєкт «Вчителі та учні беруть участь в екологічному моніторингу Антарктиди» в рамках Міжнародного наукового проєкту «Дослідження стану виводкових колоній пінгвінів *P. papua* та *P. Adeliae* в підрайоні ККАМЛР 48.1 з використанням мережі фотокамер СЕМР (CCAMLR Ecosystem Monitoring Program)»

Національний антарктичний науковий центр та Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді підбили підсумки Науково-освітнього проєкту «Вчителі та учні беруть участь в екологічному моніторингу Антарктиди» в рамках Міжнародного наукового проєкту «Дослідження стану виводкових колоній пінгвінів *P. papua* та *P. Adeliae* в підрайоні ККАМЛР 48.1 з використанням мережі фотокамер СЕМР (CCAMLR Ecosystem Monitoring Program)» протягом грудня 2018 р. – березня 2019 р.

Мета проєкту — отримання здобувачами освіти досвіду роботи в міжнародному науковому проєкті та долучення до зусиль світової науки задля збереження живої природи на планеті.

Очікувані результати: проведення вказаних досліджень надасть змогу учням ознайомитись з поведінковими реакціями пінгвінів у гніздових колоніях; оволодіти навичками камерального опрацювання інформації з фотознімків та її аналізу, узагальнення отриманих даних; отримати досвід роботи в міжнародному науковому проєкті і долучитися до зусиль світової науки щодо збереження живої природи на планеті. Отримані дані будуть зведені до єдиної бази даних Національного антарктичного наукового центру та статистично оброблені вченими. Результатом має бути динамічна модель (елементи, складові, попередня структура) гніздових колоній *P. Papua* та *P. Adeliae* і схема зміни гніздового ареалу під впливом кліматичних змін починаючи з 1905 року, коли відбувся перший облік пінгвінів під час

французької антарктичної експедиції Ж. Шарко (архіпелаг Вільгельма), а також доповнена систематизована база даних щодо хронології розмноження та репродуктивної успішності пінгвінів *P. raru* та *P. Adeliae*. Дані проведеної наукової роботи будуть використані у програмі моніторингу та прогнозування обсягів криля (CCAMLR Ecosystem Monitoring Program – CEMP) Наукового Комітету Комісії зі збереження морських живих ресурсів Антарктики (Comission on Conservation Antarctic Marina Living Resources – CCAMLR).

Для участі у проєкті зареєструвалося 394 учні закладів загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти України. Формат участі в проєкті був заочний. Звіти про проведені спостереження надіслали 119 учнів з Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Луганської, Миколаївської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Херсонської, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської областей. Здебільшого це учні закладів загальної середньої освіти, 58 шкіл з різних областей України, 14 закладів позашкільної освіти та 4 заклади професійно-технічної освіти. Сертифікати учасника Науково-освітнього проєкту «Вчителі та учні беруть участь в екологічному моніторингу Антарктиди» в рамках Міжнародного наукового проєкту «Дослідження стану виводкових колоній пінгвінів *P. raru* та *P. Adeliae* в підрайоні ККАМЛР 48.1 з використанням мережі фотокамер CEMP (CCAMLR Ecosystem Monitoring Program)» надано 119 вихованцям. Їхні звіти визнано найкращими.

Нові агробіологічні дослідження спільно з науковими установами Національної академії аграрних наук України

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді уклав угоди про науково-навчальне співробітництво з Інститутом біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України та кафедрою садівництва ім. проф. В.Л. Смирєнка Національного університету біоресурсів і природокористування України. Відповідно до цих угод здобувачі позашкільної освіти Центру під керівництвом науковців і викладачів проводять дослід «Вивчення біоенергетичних культур в умовах Київщини», на навчально-практичних заняттях опановують технології вирощування та селекції біоенергетичних і плодово-ягідних культур.

Селекціонерами Інституту садівництва НААН України було надано насіння та методичні рекомендації щодо вирощування і зберігання насінневого матеріалу *Callistephus chinensis*, проведені лекційно-практичні заняття для юних дослідників з метою ознайомлення з біологією цієї культури та створення колекції генофонду *Callistephus chinensis*.

У цьому році Інститут картоплярства НААН України надав посадковий матеріал картоплі зарубіжної та української селекції (22 сорти), щоб закладати дослідні ділянки для опанування здобувачами позашкільної освіти технологіями вирощування і сортовипробування цієї культури.

Міжнародний конкурс еколого-валеологічної спрямованості «Ось мій рідний край, ось мій рідний дім»

Міжнародний конкурс еколого-валеологічної спрямованості «Ось мій рідний край, ось мій рідний дім» під гаслом «Таємниці і цікавинки моїх рідних околиць» — індивідуальне змагання учнів I-VIII класів закладів загальної середньої освіти і вихованців закладів позашкільної освіти відповідного віку.

Організатори: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді у співпраці з Департаментом охорони здоров'я та соціальних справ Міського управління Вроцлава під егідою Вроцлавського Природничого Університету.

Мета Конкурсу – розвиток патріотичної та екологічної свідомості школярів.

Очікувані результати: розкриття творчого потенціалу дітей, набуття ними художньо-творчого досвіду, формування еколого-краєзнавчої компетентності учасників заходу в процесі пошукової та природоохоронної діяльності.

Всеукраїнський конкурс «Гуманне ставлення до тварин»

Всеукраїнський конкурс «Гуманне ставлення до тварин» — індивідуальне змагання учнів 1-4 та 5-7 класів закладів загальної середньої освіти та вихованців закладів позашкільної освіти відповідного віку.

Організатори: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, Благодійна організація «Благодійний фонд «Щаслива лапа».

Мета конкурсу: популяризація та пропедевтика гуманного ставлення до тварин в суспільстві, насамперед серед дітей та підлітків.

Очікувані результати: формування гуманного ставлення до тварин у здобувачів освіти, почуття емпатії, справедливості та відповідальності за свої дії, набуття практичних навичок в етичному ставленні до тварин, поповнення корпусу волонтерів з числа учасників конкурсу.

Конкурс «Шкільний сад» — як освітній майданчик для сучасних безпечних агротехнологій на пришкільній ділянці» (для шкіл сільської місцевості, в яких функціонують учнівські навчально-дослідні земельні ділянки або планують їх створити)

Організатори: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України та обласні еколого-натуралістичні центри (станції юних натуралістів).

Мета конкурсу — створення мережі учнівських навчально-дослідних земельних ділянок — «Шкільних садів», як освітніх майданчиків із сучасними безпечними агротехнологіями для здорового харчування.

Основними завданнями Конкурсу є:

- виявлення і підтримка шкіл сільської місцевості, які зацікавлені в створенні освітніх майданчиків на своїх пришкільних земельних ділянках;
- залучення учнів, учителів, батьків, сільськогосподарських та інших організацій до розвитку пришкільних земельних ділянок для вироблення в учнів сучасних навичок праці;
- допомога школам, які мають учнівські навчально-дослідні земельні ділянки, оцінити та реалізувати потенціал навчально-дослідних ділянок задля досягнення освітньої мети.

Очікувані результати: створення регіональних майданчиків для реалізації сучасних безпечних агротехнологій, розвитку сільських територій, сучасного сільськогосподарського підприємництва.

Конкурс «Пришкільна ділянка — як освітній майданчик для сучасних безпечних агротехнологій» (для шкіл сільської місцевості, у яких функціонують учнівські навчально-дослідні земельні ділянки, в Київській, Чернігівській та Житомирській областях)

Організатори: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України спільно з благодійною орг. «Green Cross Ukraine» із залученням обласних еколого-натуралістичних центрів (станцій юних натуралістів) Київської, Чернігівської та Житомирської областей, при підтримці партнерів у рамках проекту міжнародної технічної допомоги «Шкільний сад» для розвитку сучасного сільськогосподарського підприємництва».

Проект направлений на створення мережі виробничих інкубаторів «Шкільний сад» для розвитку сучасного сільськогосподарського підприємництва, професійного і соціального зростання молоді в небагатих сільських населених пунктах.

Мета конкурсу — створення мережі учнівських навчально-дослідних земельних ділянок — «Шкільних садів», як освітніх майданчиків із сучасними безпечними агротехнологіями для здорового харчування.

Основними завданнями Конкурсу є:

- виявлення і підтримка шкіл сільської місцевості, які зацікавлені в створенні освітніх майданчиків на своїх пришкільних земельних ділянках;
- залучення учнів, учителів, батьків, сільськогосподарських та інших організацій до розвитку пришкільних земельних ділянок з метою вироблення в учнів сучасних навичок праці;
- допомога школам, які мають учнівські навчально-дослідні земельні ділянки, оцінити та реалізувати потенціал навчально-дослідних ділянок задля досягнення освітньої мети;
- об'єднання зацікавлених шкіл, які мають учнівські навчально-дослідні земельні ділянки, в загальну мережу та налагодження їхніх зв'язків з науковими і освітніми аграрними закладами.

Очікувані результати: створення регіональних майданчиків для реалізації сучасних безпечних агротехнологій, розвитку сільських територій, сучасного сільськогосподарського підприємництва.

Всеукраїнський еколого-мистецький фестиваль «Лендарт весна - 2019»

Організатор — Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України.

Фестиваль проводиться з метою формування екологічної компетентності здобувачів освіти, набуття досвіду розробки і втілення проєкту, пошуку креативних дизайнерських ідей, заохочення учнівської молоді до покращення стану міського (сільського) середовища відповідно до сучасних тенденцій в сфері садового дизайну.

Очікувані результати: розвиток творчого потенціалу учасників конкурсу у продукуванні креативних ідей та пропонуванні способів їхньої реалізації; в умінні трансформувати екологічні та мистецькі знання у досвід діяльності виконання практичних і творчих завдань, естетизації середовища, сприяння професійному самовизначенню здобувачів освіти.

Освітній проєкт «Збереження біорізноманіття в контексті здоров'я людини»

Започатковано освітній проєкт для керівників учнівських делегацій Природничої школи учнівської молоді.

Мета проєкту – формування компетентностей педагогів щодо цінностей і настанов сталого природозберігаючого розвитку, надання інформації про особливості організації роботи з природозаповідування, налагодження співпраці з еколого-просвітницькими центрами об'єктів ПЗФ, створення комунікативного простору для дискусії, взаємодії та розвитку, систематизація, збереження і поширення знань та досвіду щодо методів оцінки, моніторингу, збереження і відтворення біорізноманіття серед професійної спільноти.

Учасники мають нагоду спілкуватися із дослідниками в галузі збереження біорізноманіття, створення освітніх ініціатив й фахівцями з проєктної діяльності. Під час теоретичних і практичних занять педагоги отримали корисну практичну інформацію, яка допоможе у їхній щоденній роботі.

Очікувані результати: стимулювання творчого потенціалу педагогів; розвиток креативного та інноваційного підходу до організації освітнього процесу; сформоване портфоліо з особистими напрацюваннями, ідеями та проєктами для використання у подальшій роботі; наявність контактів у науковій спільноті і між собою.

Протягом 2019 р. педагогічним колективом Національного еколого-натуралістичного центру проведено 53 організаційно-масові заходи (очно-

заочного типу) з дітьми та учнівською молоддю із них 31 захід очного типу; охоплення дітей та учнівської молоді становить 3 580 осіб.

НЕНЦ є засновником та організатором щорічних різноманітних всеукраїнських конкурсів, акцій, експедицій, зокрема: Всеукраїнського конкурсу винахідницьких і раціоналізаторських проєктів еколого-натуралістичного напрямку, Всеукраїнського конкурсу "Юний селекціонер і генетик", Всеукраїнського конкурсу досягнень юних зоологів і тваринників, Всеукраїнського чемпіонату з інформаційних технологій «Екософт», Всеукраїнського конкурсу «ІнтелЕко-Україна», Всеукраїнського форуму учнівської та студентської молоді “Дотик природи”, Всеукраїнських експедиційно-польових зборів команд юних екологів і натуралістів за основними профілями еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти (екологія, ботаніка, зоологія), Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об’єднань закладів загальної середньої та позашкільної освіти, Всеукраїнського зльоту учнівських лісництв закладів загальної середньої та позашкільної освіти, Всеукраїнського конкурсу «Земля – наш спільний дім», Всеукраїнського конкурсу дослідницько-експериментальних робіт із природознавства «Юний дослідник», Всеукраїнського юнацького фестивалю «В об’єктиві натураліста»; Всеукраїнського фестивалю «Україна-сад», Всеукраїнського конкурсу з квітникарства та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна», Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну «Осінній розмай», III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України (відділення екології та аграрних наук); III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України (відділення хімії та біології), Всеукраїнських турнірів юних натуралістів та хіміків, Всеукраїнської літньої Стартап Школи «StartChemist», Всеукраїнського форуму юних екологів; Всеукраїнського форуму учнівських трудових об’єднань, Всеукраїнського молодіжного хакатону «ЕСО-НАСКАТОН-2019», Всеукраїнського юннатівського природоохоронного руху «Зелена естафета», Всеукраїнської інтернет-олімпіади «Крок до знань», Міжнародного пленеру з лозоплетіння тощо.

Для вирішення завдань допрофільної підготовки, соціальної інтеграції та професійного самовизначення учнів на базі НЕНЦ продовжувала роботу **Природнича школа учнівської молоді**. Навчання у Школі здійснюється у наукових відділеннях за напрямками: природничий (із секціями біології, хімії, біоінформатики тощо); аграрний (із секціями агрономії, садівництва, лісознавства, бджільництва, ветеринарії тощо); декоративно-прикладний (із секціями народних ремесел, флористики та фітодизайну тощо); людинознавчий (із секціями психології, соціології, медицини тощо); наукових стажувань тощо.

Викладачами Школи є співробітники провідних вишів та галузевих інститутів НАН України. Вони підтримують постійний зв’язок з учнями. Дистанційно молодь опрацьовує теоретичний матеріал, виконує практичні завдання, перевіряє рівень знань за допомогою тестів. Завдяки цьому молодь

здобуває якісну освіту, набуває досвіду проведення наукових досліджень у галузі біології та аграрних наук. Навчання здійснюється за семестровою системою: з 25 по 29 березня — весняна сесія, з 22 по 26 жовтня 2019 року — осіння. Наразі здобувають освіту – 85 учнів з різних регіонів України.

Серед організаційно-масових заходів із дітьми та учнівською молоддю заслуговує на увагу проведення таких заходів:

профільних оздоровчих змін на базі Державного підприємства "Український дитячий центр "Молода гвардія", Всеукраїнського зльоту юних дослідників-природознавців, Всеукраїнської інтернет-олімпіади «Крок до знань – 2019», Всеукраїнської літньої Стартап-Школи «StartChemist».

З 10 по 13 червня ц.р. на базі Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді був проведений **Всеукраїнський зліт юних дослідників-природознавців**.

У рамках Зльоту проведені III збір переможців Всеукраїнської інтернет-олімпіади «Крок до знань – 2019» і Всеукраїнська літня Стартап-Школа «StartChemist».

Загалом у Зльоті взяли участь здобувачі освіти з числа переможців всеукраїнських конкурсів аграрного профілю позашкільної освіти, Всеукраїнської інтернет-олімпіади «Крок до знань – 2019», учні, вихованці закладів загальної середньої та позашкільної освіти – учасники всеукраїнських конкурсів хімічного профілю — понад 100 учнів з 20 областей.

Проведена науково-практична конференція юних дослідників-природознавців, де діти з різних куточків нашої країни обговорювали актуальні питання сталого розвитку сільського господарства, досягнення продовольчої безпеки, презентували наукові роботи та проекти з садівництва, рослинництва, овочівництва тощо.

Одним із найяскравіших вражень для дітей стали екскурсії до лабораторії компанії «Сингента» (м. Біла Церква). Керівник центру розповіла про напрями роботи компанії «Сингента», програму технічної підтримки «АгроГід». Співробітники лабораторії провели для юних аграріїв лабораторні заняття з фітоекспертизи, ПЛР діагностики та імуноферментного аналізу рослин. Діти мали змогу дізнатися про важливість фітопатологічної діагностики посівного матеріалу, моніторинг шкідників та збудників інфекцій у період вегетації рослин, а також про методики аналізу якісних показників зібраного врожаю. Організовані практичні заняття дозволили учням провести діагностику рослин за сучасними методиками, а також визначати хвороби та шкідники за симптоматичними ознаками й ідентифікувати збудника під мікроскопом.

На селекційній станції компанії «Сингента» школярі ознайомилися з усіма етапами закладання та проведення польових дослідів відповідно до сучасних методик. Учні побували на дослідницьких полях, ознайомилися з великою кількістю зразків гібридів сільськогосподарських культур. Також юні дослідники ознайомились із сучасною сільськогосподарською технікою, з

технологією та приладами для протруєння насіння, з сучасними засобами для внесення добрив.

Відповідно до програми заходу переможці Всеукраїнський зліт юних дослідників-природознавців ефективно і цікаво провели час в науково-освітніх та просвітницьких установах: відвідали практикуми на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України та селекційній станції і лабораторії фітоекспертизи компанії «Сингента»; побували на видовищному навчально-розважальному шоу Музею популярної науки і техніки «Експериментаніум»; переглянули виставу «Маруся Чурай» у Національному академічному театрі оперети, відвідали історичні місця столиці.

Учасники **Всеукраїнської літньої Стартап-Школи «StartChemist»** працювали за окремою програмою. Науковцями та науково-педагогічними працівниками хіміко-технологічного факультету НТУУ «КПІ ім. І. Сікорського», Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України, педагогічними працівниками лабораторії експериментальних досліджень Національного центру «Мала академія наук України» було проведено цикл практикумів з загальної та неорганічної хімії, аналітичної хімії, для ознайомлення з властивостями координаційних сполук тощо.

Особливо ефективною стала співпраця наукових установ, аграрного бізнесу, закладів позашкільної та вищої освіти у проведенні профорієнтаційної роботи серед молоді та відповідна допрофесійна підготовка здобувачів освіти.

Залученню старшокласників до винахідницької і дослідно-експериментальної роботи сприяють проведення конкурсів: Всеукраїнського конкурсу "Юний селекціонер і генетик", Всеукраїнського конкурсу юних зоологів і тваринників, Всеукраїнського конкурсу «Інтел Еко-Україна», Всеукраїнського конкурсу молодіжних проєктів з енергоефективності «Енергія і середовище»; Всеукраїнського чемпіонату з інформаційних технологій «Екософт-2019», III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України (відділення екології та аграрних наук); III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України (відділення хімії та біології), Всеукраїнського форуму учнівської та студентської молоді «Дотик природи», Всеукраїнської екологічної олімпіади наукових проєктів з охорони довкілля «DreamEco». Наймасштабнішими серед них є Всеукраїнський конкурс винахідницьких і раціоналізаторських проєктів еколого-натуралістичного напрямку для різних вікових категорій. Мета заходів – підтримка творчої діяльності дітей і молоді в галузях природознавства, винахідництва та раціоналізаторства. У рамках конкурсу проводяться тренінги, семінари, майстер-класи з природничих наук. Завдяки цьому в учасників заходів формується науковий світогляд, виникає бажання реалізувати себе в науці.

Учасниками **Всеукраїнського біологічного форуму учнівської та студентської молоді «Дотик природи»** стали 185 учнів закладів загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти та студенти

природничих факультетів закладів вищої освіти з різних регіонів України. Фіналісти представили 176 наукових проєктів за категоріями: анатомія і фізіологія людини, ботаніка, екологія та проблеми довкілля, енергозберігаючі технології, зоологія, мікробіологія, науки про Землю (географія, геологія), психологія та охорона здоров'я, фізика і астрономія, хімія і біохімія.

З 15 по 17 січня 2019 року Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді спільно з хіміко-технологічним факультетом Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського», хімічним факультетом Київського національного університету ім. Т. Шевченка та агробіологічним факультетом Національного університету біорізноманіття і природокористування України, за підтримки Союзу хіміків України проведено **II Всеукраїнський турнір юних хіміків імені академіка В. В. Скопенка** — індивідуальне змагання для учнів 9-11-х класів закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

У змаганні взяли участь п'ятнадцять молодих обдарувань з Житомирської, Чернівецької, Полтавської, Донецької, Хмельницької областей та м. Харкова.

Мета Турніру — надання можливості учнівській молоді спробувати свої сили у вирішенні цікавих, дослідницьких, експериментальних завдань з хімії, отримати порівняльну оцінку своїх знань і умінь.

Турнірна програма складалася із:

- теоретичного етапу «Хімічні старти» (виконання тестових завдань та розв'язання творчих завдань із хімії);
- практичного етапу «Хімік-шоу»;
- лекцій відомих вчених у хімічній галузі;
- наукових дискусій тощо.

За результатами змагань журі визначило переможця та призерів Турніру, які отримали почесні медалі імені академіка В. В. Скопенка за зайняте I, II і III місце відповідно. Ними стали: Палій Дмитро – учень загальноосвітньої школи I-III ст. № 1 м. Славути Хмельницької області (49,2 бала); Лабунець Артем – учень ЗОШ I – III ступенів № 19 м. Житомира, вихованець гуртка «Юний хімік» ЖМЦНТУМ (46,6 бала); Щедра Аліна – учениця Полтавського обласного наукового ліцею-інтернату II-III ступенів при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А. С. Макаренка (37 балів).

З 14 по 16 травня 2019 року у Херсонській області проведено фінальний етап **Всеукраїнського «ЕСО-НАСКАТОН-2019»** на тему «Технологічні рішення в органічному сільському господарстві». Організатори — Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, комунальний заклад «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради, Хмельницький обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

Мета заходу — формування компетентності здобувачів освіти в природничих науках і технологіях, здатності генерувати нові ідеї, розв'язувати творчі задачі, розробляти технології відповідно до цілей сталого

розвитку з можливим подальшим впровадженням в аграрне виробництво, сприяння комунікації між юними розробниками перспективних рішень екологічних проблем та представниками закладів вищої освіти, об'єктів природно-заповідного фонду, громади, бізнесу, інших зацікавлених сторін.

У заході взяли участь 40 талановитих дослідників-винахідників, 20 педагогів-керівників наукових проєктів з 12 областей України. Оцінювали стартапи фахівці та науково-педагогічні працівники Херсонського державного аграрного університету і Херсонської державної морської академії.

Під час захисту командних проєктів команди учасників продемонстрували справжні винаходи та креативні рішення щодо екологізації процесу сільськогосподарського виробництва.

Для учасників заходу були проведені навчально-пізнавальні екскурсії: до Інституту зрошуваного землеробства НААН України, виробничо-експериментального Дніпровського осетрового рибовідтворювального заводу імені академіка С.Т. Артющика, комбінату з виробництва органічного біопрепарату «Біо-гель».

За рішенням журі переможцями Хакатону стали учасники команди №9, що розробили проєкт «Смарт-технології в сільськогосподарському виробництві»: Белоус Олег, Іваницький Олексій, Ряхин Владислав, Брусило Катерина — представники Херсонської, Житомирської, Одеської та Чернігівської областей.

Гран-Прі виборів учень Херсонського фізико-технічного ліцею Белоус Олег.

Призери та переможці отримали подарунки, а кожен учасник – іграшковий кавунчик, що став брендом заходу. Від інституту «Текмаш» кожний учень отримав біологічне добриво «Біо-гель».

З 21 по 23 травня 2019 року на базі Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді було проведено фінальний етап **Всеукраїнського конкурсу дослідницько-експериментальних робіт з природознавства “Юний дослідник”** для дітей 9-11 років.

Мета конкурсу – формування пізнавальних інтересів у наймолодших юних дослідників, залучення до природоохоронної діяльності та створення умов для їх творчої самореалізації.

Участь у заході брали учні закладів загальної середньої та позашкільної освіти, здібні до науково-дослідницької діяльності в галузі природознавства.

Загалом у фіналі взяли участь представники з 23 областей та м. Києва. Було представлено 142 роботи (140 учасників) у секціях: «Я і природа», «Природознавство та краєзнавство», «Рослини навколо нас», «Тваринний світ», «Охорона здоров'я».

На час перебігу змагання працювало досвідчене журі, у тому числі науковці і науково-педагогічні працівники: Національного університету біоресурсів і природокористування України, Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка, Інституту гідробіології Національної академії наук України,

Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України.

Відповідно до підсумкових протоколів переможцями визнано 16 учасників. Друге місце вибороли 26 дітей і відповідно третє місце – 35.

Переможцям вручені призи від Українського альянсу по боротьбі з підробками та піратством і патентно-правової компанії «Пахаренко і партнери». Призери та переможці мали можливість отримати путівки до ДП «Український дитячий центр «Молода гвардія» на профільну осінню зміну 2019 року.

З 19 по 21 березня 2019 року проведено командне змагання учнів 8-11 класів закладів загальної середньої та позашкільної освіти у вмінні вирішувати дослідницькі природничо-наукові проблеми — **VI Всеукраїнський турнір юних натуралістів**. Цього року у фіналі взяли участь 8 команд. За загальною сумою балів, набраною у фіналі, I місце посіла команда «Росичі» Комунального закладу «Володарська загальноосвітня школа I-III ступенів №2 ім. В.П. Мельника», вихованці Володарського районного центру творчості дітей та юнацтва Київської області.

Призери Турніру були нагороджені цінними подарунками від компанії ТОВ «УкрХімАналіз» та безкоштовними квитками до музею популярної науки і техніки «Експериментаніум».

Серед виїзних форм навчально-виховної роботи з комплексного вивчення природи, які здійснюються на об'єктах природно-заповідного фонду України: екологічні експедиції, походи, польові практики.

З цією метою проводяться щорічні **Всеукраїнські експедиційно-польові збори команд юних екологів і натуралістів за основними профілями еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти (екологія, ботаніка, зоологія)**.

З 04 по 06 червня 2019 р. Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді спільно з КЗ Сумської обласної ради «Сумський обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю» проведено **XIII Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних екологів на тему «Екологічний моніторинг біорізноманіття природоохоронних територій»**. Тридцять сім юних екологів – учнів закладів загальної середньої і позашкільної освіти з числа учасників комплексних науково-дослідних експедицій, походів, польових практик з Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Кіровоградської, Одеської, Полтавської, Сумської, Черкаської, Чернігівської областей, провели польові дослідження в Гетьманському Національному природному парку, звітували про проведені протягом року експедиції, походи, польові практики на природоохоронних територіях своєї області, взяли участь у фотовиставці «Біорізноманіття природоохоронних територій свого регіону», відвідали історичні місця м. Суми та Тростянець, ботанічний сад «Юннатівський» Сумського міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

Під керівництвом науковців природного парку д-ра біол. наук Сергія Панченка і канд. біол. наук Олега Скляра, а також доцента Сумського державного університету, канд. біол. наук Тетяни Кузьміної провели комплексні дослідження за темами: «Оцінка запасів Карбону у фітомасі», «Картування біотопів», «Оцінка екологічного стану водойм за макрзообентосом». За результатами проведених досліджень в Гетьманському національному природному парку, фотовиставки «Біорізноманіття природоохоронних територій свого регіону» та звітів-презентацій переможцями у загальнокомандному заліку стали юні екологи Вінницької (I місце); Сумської та Луганської (II місце); Кіровоградської, Донецької та Запорізької областей (III місце).

З 28 по 30 травня 2019 року на базі об'єктів природно-заповідного фонду Запорізької області Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді спільно з комунальним закладом «Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Запорізької обласної ради проведено **VIII Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних ботаніків.**

Вихованці закладів позашкільної та загальної середньої освіти з 16 областей України презентували результати своїх досліджень під час експедицій до об'єктів природно-заповідного фонду свого регіону, взяли участь у конкурсі світлин рослин-ендемів та пам'яток природи, ознайомилися з флористичним різноманіттям Національного заповідника «Хортиця», набули навичок спостережень за функціонуванням фітоценозів, отримали консультації викладачів Запорізького національного університету, відвідали історико-культурний комплекс «Запорозька Січ».

З 21 по 23 травня 2019 року з метою активізації природоохоронної діяльності, залучення учнівської молоді до зоологічних досліджень, поліпшення ефективності роботи в гуртках еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді спільно з Департаментом освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації, комунальним закладом «Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради», Канівського природного заповідника проведено **VII Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних зоологів.**

У заході взяли участь 16 команд юних зоологів з числа учасників науково-дослідних експедицій, зоологічних практик, екскурсій з практичним досвідом роботи з Вінницької, Дніпропетровської, Волинської, Запорізької, Закарпатської, Івано-Франківської, Полтавської, Кіровоградської, Львівської, Рівненської, Сумської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернігівської областей.

Польові дослідження та зоологічні практикуми з орнітології, ентомології та охорони дикої природи з юними дослідниками провели провідні науковці Канівського природного заповідника. Для юннатів був організований зоологічний квест, після завершення якого виконувались завдання у польових щоденниках. Команди захищали свої науково-

дослідницькі проекти за результатами експедицій, походів, польових практик, демонстрували світлини на фотовиставці «Дивовижна фауна України», відвідали Черкаський зоопарк, Черкаський краєзнавчий музей, Музей Кобзаря, шанобливо поклали квіти до могили поета в Каневі.

Володарем Гран-Прі та переможного кубка стала команда юних зоологів Волинської області.

З метою формування у молоді екологічної культури засобами кіно- та фотомистецтва Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді спільно з комунальним закладом «Миколаївський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді» Миколаївської обласної ради з 04 по 06 червня 2019 року було проведено фінальний етап **Всеукраїнського юнацького фестивалю «В об'єктиві натураліста – 2019»**. Тема Фестивалю — «Моя мала Батьківщина». Змагання проходили у чотирьох номінаціях: краща фоторобота, кращий слайд-фільм, кращий відеоролик, кращий відеофільм.

З 16 по 18 квітня ц. р. Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді спільно з Комунальним закладом Сумської обласної ради «Обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю» було проведено фінальний етап **Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти «Земля – наш спільний дім»** за участі представників з 21 області України. Учасники конкурсу представили на розсуд журі результати своєї творчості, які розкривають актуальні проблеми збереження природи, якості довкілля та сталого розвитку людства на тему «Моя мала Батьківщина».

За рішенням журі конкурсу володарем Гран-прі став колектив екологічної просвіти «Вітаміни» комунального закладу Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини», Боярського академічного ліцею «Лідер» Києво-Святошинського району Київської області.

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді підбив підсумки **Всеукраїнського екологічного конкурсу „Мала річка моєї батьківщини”**.

Конкурс започатковано з 01 січня 2019 року спільно з Асоціацією рибалок України з метою поглиблення та підвищення якості знань учнів закладів загальної середньої освіти і вихованців закладів позашкільної освіти про навколишнє природне середовище, природні ресурси України та зокрема водні багатства України; розвитку вмінь досліджувати, описувати і аналізувати отримані дані про малі річки своєї місцевості; залучення дітей до природоохоронної діяльності та виховання дбайливого ставлення до природи рідного краю, пропаганди ідей сталого розвитку.

Його учасниками стали учні 7-11 класів закладів загальної середньої освіти, вихованці закладів позашкільної освіти віком від 12 до 18 років включно, а також творчі учнівські об'єднання цих закладів. На розгляд журі було надіслано 122 роботи з 23 областей. Найбільш активними учасниками конкурсу стали юні дослідники та природоохоронці з Запорізької, Вінницької, Київської, Одеської, Житомирської та Рівненської областей.

Володарем Гран-прі у Всеукраїнському конкурсі «Мала річка моєї батьківщини» став Магазейщиков Павло, учень 9 класу комунального закладу «Зеленівська загальноосвітня школа I-III ступенів природничо-математичного напрямку» Приморського району Запорізької області, з роботою «Вивчення степової малої річки Лозуватки, що належить до Азовського басейну» (керівник: Волкова Тетяна Іванівна, вчитель географії комунального закладу «Зеленівська загальноосвітня школа I-III ступенів природничо-математичного напрямку» Приморського району Запорізької області).

Формування допрофесійної компетентності вихованців, учнів, слухачів здійснюється через організацію роботи учнівських лісництв, унівських виробничих бригад, навчально-дослідних земельних ділянок, навчально-дослідних тваринницьких комплексів, а також проведення профільних очно-заочних масових заходів, а саме:

З 25 по 27 вересня на базі комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» за підтримки Чернігівського обласного управління лісового та мисливського господарства, державних лісгосподарських підприємств і закладів освіти Чернігівської області проведено **XIII Всеукраїнський зліт учнівських лісництв закладів загальної середньої та позашкільної освіти** — щорічний підсумок роботи учнівських об'єднань з лісівництва, що поєднує компоненти профорієнтації, технологічної підготовки, навчально-дослідницької діяльності. Цьогорічні змагання представляли 24 команди з різних областей України.

У межах заходу — масштабна виставка напрацювань учнівських лісництв, захист науково-дослідницьких робіт, відкритий діалог з обміну досвідом роботи в галузі лісорозведення, лісовідновлення та організації практичної і наукової роботи юних лісівників. Юні лісівники заклали Алею єдності і миру на території Агробіостанції обласного педагогічного ліцею для обдарованої сільської молоді в регіональному ландшафтному парку «Ялівщина».

Гран-прі Всеукраїнського зльоту виборола команда Червононерубаївського учнівського лісництва при Підлісненській філії комунального закладу «Олександрівське навчальне-виховне об'єднання №2» Кіровоградської області.

З 07 по 09 жовтня 2019 року Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді спільно з КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» проведено II етап **Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань**.

Участь у Зльоті взяли команди учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань закладів загальної середньої та позашкільної освіти із 20 областей України: Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької, Чернігівської та Чернівецької.

Відповідно до програми зльоту проведено виставку «Щедрість рідної землі», захист науково-дослідницьких робіт, творчий звіт учнівських виробничих бригад та трудових аграрних об'єднань старшокласників, педагогічні читання «Формування підприємницької компетентності в умовах закладів загальної середньої та позашкільної освіти», участь у яких взяли керівники команд-учасників зльоту, науково-педагогічні працівники Львівського національного аграрного університету. Учасники заходу також відвідали зоологічний музей біологічного факультету ЛНУ ім. І. Франка.

Цікавою для дітей стала екскурсія до фермерського господарства «Західний равлик», де вони ознайомилися з технологією вирощування і розведення їстівних равликів.

Дипломом Гран-прі нагороджена команда ЗОШ І-ІІІ ст. с. Забороль Луцького району Волинської області.

З 16 по 18 жовтня ц. р. було проведено **ІХ Всеукраїнський фестиваль «Україна - сад»**. Участь у фінальному етапі Фестивалу взяли команди закладів загальної середньої та позашкільної освіти з 14 областей України: Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Кіровоградської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Черкаської та Чернігівської.

Фестиваль проводиться з метою залучення підростаючого покоління до дослідницької роботи та виробничої діяльності в галузі садівництва, формування у юних садівників практичних знань, умінь та навичок вирощування плодових та ягідних культур, відродження садівництва в Україні. Програмою заходу було передбачено: виставка-презентація науково-дослідницьких та виробничих досягнень у садівництві творчих об'єднань закладів освіти України; посадка саджанців у плодovому саду «Україна - сад»; семінар-практикум у Національному ботанічному саду імені М. М. Гришка Національної академії наук України; науково-практична конференція.

Успішному проведенню ІХ Всеукраїнського фестивалю «Україна - сад» сприяли спонсори: ТОВ «Водоспад – професійний садовий інструмент», Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка Національної академії наук України, редакція журналу «Огородник».

Володарем Гран-прі визнано: Боднар Анну – ученицю 11 класу Опорного навчального закладу «Заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів с. Клембівка Ямпільського району Вінницької області» (50 балів), та Єренієву Анну – ученицю 10 класу Опорного навчального закладу «Заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів с. Клембівка Ямпільського району Вінницької області» (50 балів).

З 14 по 16 травня 2019 року Національний еколо-натуралістичний центр учнівської молоді провів фінальний етап **Всеукраїнського конкурсу з квітникарства та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна»**. Участь у фінальному етапі взяли команди-переможці відбіркового етапу з 12 областей України.

Програмою заходу було передбачено: проведення командами-учасниками презентацій представлених на конкурс проєктів з квітникарства

та ландшафтного дизайну; втілення презентованих проєктів клумб та ландшафтних композицій. За результатами конкурсного змагання заслужену перемогу отримала команда вихованців гуртків “Флористика” та “Юні квітникарі” еколого-натуралістичного відділу (керівник: Пузеєва Світлана Миколаївна) Харківського обласного палацу дітей та юнацтва з проєктом “Магічний сад”.

З 17 по 19 вересня 2019 року Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді провів фінальний етап **Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну «Осінній розмай»**. За результатами конкурсного відбору до участі були запрошені команди з 12 областей України: Івано-Франківської, Кіровоградської, Луганської, Полтавської, Вінницької, Сумської, Рівненської, Дніпропетровської, Одеської, Закарпатської, Харківської, Чернігівської. Відповідно до програми заходу проведено: конкурс на виготовлення квіткових килимів та флористичних скульптур; творчий захист представлених робіт; майстер-клас з флористики. За результатами конкурсного змагання між командами у номінації «Квіткові килими» найсильнішими виявилися вихованці гуртка Івано-Франківської міської дитячої екологічної станції з композицією «Осінній аркан» (99 балів).

Упродовж року проведені профільні заочні всеукраїнські конкурси: Всеукраїнський конкурс навчально-дослідних земельних ділянок (НДЗД); Всеукраїнський конкурс-огляд «Дивовижна теплиця» тощо.

З метою екологічного, природоохоронного та естетичного виховання учнівської молоді та залучення до громадського руху за збереження від порубок дерев хвойних порід і поширення досвіду цієї діяльності серед молоді, НЕНЦ з 20 грудня 2018 року по 20 січня 2019 року була проведена традиційна щорічна **новорічно-різдвяна виставка “Новорічна композиція”**. Завданнями виставки є пропаганда серед учнівської молоді бережливого ставлення до природи; розвиток творчої ініціативи молоді; формування практичних умінь та навичок для виготовлення новорічно-різдвяної атрибутики, сприяння розвитку флористичного мистецтва в Україні. На виставці демонструвались більше 800 робіт, виконаних учнями в різних техніках та з найрізноманітніших матеріалів, що надійшли з усіх куточків України.

До Дня вишиванки Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді МОН України було проведено **Всеукраїнський конкурс «Вишиванка дитячими руками»**. Мета конкурсу — відродження національних традицій, виховання любові і бережливого ставлення до спадщини українського народу, шанобливого ставлення до майстрів народної творчості, усвідомлення потреби збереження художнього надбання, набуття здобувачами освіти художньо-творчого досвіду з декоративно-прикладного мистецтва.

На конкурс представлено 181 вишиванку з 23 областей України у трьох номінаціях: дівоча вишиванка, парубоцька вишиванка та вишиванка на

ляльку. Вишиванки, виконані дитячими руками, експонувалися у головному корпусі НЕНЦ та в приміщенні Українського дому.

З метою розвитку дослідницької роботи в закладах загальної середньої та позашкільної освіти України, розвитку мережі гуртків сільськогосподарського напрямку, виявлення і розповсюдження кращого досвіду, нових напрямів в організації роботи на навчально-дослідних земельних ділянках протягом 2019 року НЕНЦ організував проведення всеукраїнських заочних конкурсів: «Плакаємо сад», «Дослідницький марафон», «Кролик», «Юннатівський зеленбуд»; конкурс-огляд внутрішнього озеленення приміщень закладів освіти «Галерея кімнатних рослин»; трудових акцій "Парад квітів біля школи".

Проводились традиційні природоохоронні конкурси, акції: «День Землі», «День довкілля», «До чистих джерел», «Ліси для нащадків», «Птах року», «Годівничка», «День зустрічі птахів», заочний конкурс дитячого малюнка «Зоологічна галерея», Всеукраїнський заочний конкурс робіт юних фотоаматорів «Моя країна – Україна!», «Вчимося заповідати» тощо.

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України спільно з Всеукраїнською асоціацією голубівників 24 серпня 2019 року провели **виставку-ярмарку голубів, співочих та декоративних птахів – «Молодий Голуб 2019»**. Мета заходу — залучення молоді до науково-дослідницької діяльності в галузі голубівництва та популяризація голубівництва серед широких верств населення.

На виставці демонструвалися елітні представники голубів різних порід з різних областей України, яких оцінювали досвідчені експерти. Крім голубів на виставці були представлені декоративні птахи (кури, качки, павичі, цесарки, гуси та канарки), а також кролі, нутрії і навіть кози. З експозицією виставки ознайомилась значна кількість відвідувачів. Серед почесних гостей виставки – генерал армії України Леонід Деркач.

Інтеграція позашкільної освіти в європейський та світовий освітній простір

Розгалужена мережа міжнародних освітніх зв'язків Центру дозволяє вихованцям і педагогам щорічно брати участь у престижних конкурсах, а саме:

Участь у XXIII Білоруській конференції учнів

XXIII Білоруська конференція-конкурс робіт учнів дослідницького характеру з астрономії, біології, інформатики, математики, фізики і хімії була проведена з 22 по 24 лютого 2019 року у м. Мінськ під егідою Міністерства освіти Республіки Білорусь на базі Мінського державного обласного ліцею та за підтримки Білоруського державного університету.

Україну представляли сім школярів, переможці заочного відбіркового етапу, який провів Національний еколого-натуралістичний центр МОН України.

За результатами ХХІІІ Білоруської конференції: із семи делегатів два отримали призові нагороди, а ще п'ять – похвальні відгуки.

Отже, українська команда в цьому році показала такі результати:

І місце

Командний проєкт:

Георгій Живора, вихованець гуртка «Юний науковець» Одеського обласного гуманітарного центру, учень 9 класу Комунального закладу «Рішельєвський ліцей» Одеської області, та **Даніїл Маленко**, вихованець гуртка «Юний науковець» Одеського обласного гуманітарного центру, учень 9 класу Комунального закладу «Рішельєвський ліцей» Одеської області (категорія «Біологія», тема роботи «Структура популяції *Carapa Venosa* на пляжах Одеси та села Санжейка»).

Міжнародний конкурс «INFOMATRIX – 2019»

Україна взяла участь у Міжнародному конкурсі комп'ютерних проєктів серед учнівської та студентської молоді «INFOMATRIX-2019», який проходив у Бухаресті (Румунія) в період з 20 по 24 квітня 2019 року.

Починаючи з 2010 р. Україна виступає повноправною країною-учасницею INFOMATRIX, після проведення національного етапу. Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України виступає як організатор національного етапу в Україні.

INFOMATRIX – це міжнародний конкурс комп'ютерних проєктів.

У конкурсі брали участь здобувачі освіти із 36 країн із 347 проєктами на міжнародному фіналі.

У фіналі Міжнародного конкурсу INFOMATRIX – 2019 Україну представляли 15 учасників, які перемогли в національному суперфіналі.

Цьогоріч команда від України вдесьте представляла свої проєкти у зазначеному конкурсі та продемонструвала найвищий рівень та результативність за всю історію своєї участі.

Результати участі у конкурсі української команди: 3 золоті, 4 срібні та 7 бронзових медалей.

«ЗОЛОТА МЕДАЛЬ»

Категорія «Апаратне управління»:

Сергій Лисін, учень 10 класу Політехнічного ліцею Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» м. Києва, з авторською розробкою “Автономний робот-помічник із голосовим керуванням”.

Категорія «Короткометражний фільм»:

Олександр Федоров, учень 11 класу Житомирської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 17, з авторською розробкою «Page of my life».

Категорія «Комп'ютерне мистецтво»:

Світлана Новицька, учениця 9 класу Житомирської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 17, з авторською розробкою «Визволення Енверії».

«СРІБНА МЕДАЛЬ»

Категорія «Програмування»:

Леонтій Мойсеєнко, курсант ІІ курсу Державного навчального закладу «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою», слухач КПНЗ «Київська Мала академія наук» (відділення «Київ-Столиця»), з авторською розробкою «Virtual Platform “Renewable Energy Systems”».

Артем Пазич, учень 10 класу Житомирського міського ліцею при Житомирському державному технологічному університеті, з авторською розробкою «Дослідження згорткової нейронної мережі для розпізнавання рукописних цифр».

Категорія «Апаратне управління»:

Олег Белоус, учень 10 класу Херсонського фізико-технічного ліцею Херсонської міської ради при Херсонському національному технічному університеті та Дніпропетровському національному університеті, з авторською розробкою «SmartPlantGrowing».

Категорія «Комп’ютерне мистецтво»:

Софія Кириллова, учениця 9 класу Одеської загальноосвітньої школи № 65 І-ІІІ ступенів Одеської міської ради Одеської області, з авторською розробкою «Залежність від гаджетів».

«БРОНЗОВА МЕДАЛЬ»

Категорія «Робототехніка – Drone race»:

Павло Грицюк, курсант ІІ курсу Державного навчального закладу «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою», слухач КПНЗ «Київська Мала академія наук» (відділення «Київ-Столиця»), з авторською розробкою «DRONE-1».

Категорія «Короткометражний фільм»:

Олексій Бобро, курсант ІІ курсу Державного навчального закладу «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою», слухач КПНЗ «Київська Мала академія наук» (відділення «Київ-Столиця»), з авторською розробкою «Розмальований».

Максим Дятлов, учень ІІ курсу Маріупольського вищого металургійного професійного училища Донецької області, з авторською розробкою «Нездійснена мрія».

Категорія «Програмування»:

Данило Дунаєнко, учень 10 класу Одеської загальноосвітньої школи № 65 І-ІІІ ступенів Одеської міської ради Одеської області, з авторською розробкою «Пошук колориметричних барицентрів».

Категорія «Апаратне управління»:

Матвій Чепур, учень 8 класу Комунального закладу освіти “Середня загальноосвітня школа № 97 імені П.І. Шкідченка” Дніпровської міської ради, з авторською розробкою «Plotter».

Категорія «Комп’ютерне мистецтво»:

Марина Золотарьова, учениця 10 класу Одеської загальноосвітньої школи № 65 I-III ступенів Одеської міської ради Одеської області, з авторською розробкою «Анатомія кохання».

Маргарита Кривда, учениця 9 класу Одеської спеціалізованої школи № 40 I-III ступенів Одеської міської ради Одеської області, з авторською розробкою «Зелена легенда кохання».

Участь команди INTEL ECO Україна у фіналі Міжнародного науково-технічного конкурсу Intel ISEF

З 12 по 17 травня 2019 року в м. Фінікс (США) відбувся Міжнародний конкурс науково-технічної творчості для школярів Intel ISEF 2019.

Міжнародний науково-технічний ярмарок Intel (Intel ISEF) об'єднує кращих молодих науковців, що демонструють свої таланти на міжнародній арені. При цьому судді конкурсу є професійними вченими, багато з яких є визнаними світовими лідерами.

Троє українських учнів — переможці національного етапу конкурсу Intel-ЕкоУкраїна, який проходив у м. Києві з 05 по 08 лютого цього року (організатор — Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України), вибороли право представляти Україну на всесвітньому науковому конкурсі.

Свої роботи представляли такі учасники:

Ольга Харасял, учениця 11 класу КЗ “Маріупольський технічний лицей” Маріупольської міської ради Донецької області.

Тема проєкту: “Вакуумна фільтрація з ДОФА-типуванням як новий метод діагностики циркулюючих пухлинних клітин усіх підтипів меланом”;

Анна Волкова, учениця 11 класу Чернівецької гімназії №2.

Тема проєкту: “Забруднення ґрунтів важкими металами: антиоксидатна система у рослин як інструмент для біоремедіації”;

Наталія Малюк, учениця 11 класу Українського медичного лицю Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця.

Тема проєкту: “Експансія гемопоетичних стовбурових клітин з кордової крові у культурі in vitro”;

Софія Русакевич, учениця 10 класу Хіміко-екологічного лицю.

Тема проєкту: «Добування цинк-алюміній-триполіфосфатного подвійно шарового гідроксиду як пігменту з корозійно-захисними властивостями».

Міжнародний конкурс наукових та мистецьких проєктів учнів середніх загальноосвітніх шкіл (Genius)

З 17 по 22 липня 2019 року в м. Освего (штат Нью-Йорк, США) проходив престижний міжнародний конкурс екологічних наукових та мистецьких проєктів Genius Olympiad. Цього року на конкурс було подано 1 657 проєктів, серед яких 842 проєкти в секції «Наука». В фіналі взяли участь більше 1 200 учнів з 73 країн світу та 43 штатів США. Серед учасників

були представники України – фіналісти та призери Всеукраїнського конкурсу INTEL ECO Україна, який проходив у м. Києві з 05 по 08 лютого цього року (організатор — Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України).

У 2019 році в конкурсі взяли участь 6 фіналістів та призерів Всеукраїнського конкурсу INTEL ECO Україна, які, незважаючи на сильну конкуренцію, вибороли 4 нагороди:

Учасники, рекомендовані журі Всеукраїнського конкурсу INTEL ECO Україна:

1) **Горбонос Андрій** (Дніпро, Дніпропетровська область) – **СРІБНА МЕДАЛЬ**, учень 10 класу Комунального навчального закладу «Хіміко-екологічний ліцей» Дніпровської міської ради.

Тема проекту: «Синтез індигокармін-інтекальованого Ni-Al подвійно шарового гідроксиду як електрохімічно-активної речовини та пігменту».

2) **Мілана Бордовська** (Одеса, Одеська область) – **HONORABLE PRIZE** (4 місце), учениця 10 класу Одеського навчально-виховного комплексу №49 «Спеціалізована школа – загальноосвітня школа I-III ступенів» Одеської міської ради Одеської області.

Тема проекту: «Виробництво та класифікація натуральних барвників. Їх використання у різних сферах діяльності».

Учасники, відібрані журі Міжнародного конкурсу Genius Olympiad:

3) **Деркач Поліна** (Новомосковськ, Дніпропетровська область) – **СРІБНА МЕДАЛЬ**, вихованка Комунального позашкільного навчального закладу «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Дніпровської районної ради Дніпропетровської області».

Тема проекту: «Дослідження властивостей конструктивних пластиків, отриманих з додаванням відпрацьованого поліетилену».

4) **Русакевич Софія** (Дніпро, Дніпропетровська область) – **БРОНЗОВА МЕДАЛЬ**, учениця 10 класу Хіміко-екологічного ліцею.

Тема проекту: «Новий «розумний» корозійно-захисний пігмент на основі інгібітор-інтеркальованого подвійно-шарового гідроксиду: вибір, синтез та вивчення характеристик».

5) **Лавриненко Софія** (Дніпро, Дніпропетровська область) — учениця 9 класу Хіміко-екологічного ліцею.

Тема проекту: «Електрохромне покриття з покращеними оптичними характеристиками».

6) **Мехед Анна** (Бровари, Київська область) — вихованка Дитячого естетико-натуралістичного центру “Камелія”.

Тема проекту: «Перспектива використання пробіотику Біоспорину разом із фітовідварами» (науковий керівник Коваленко Вадим Леонідович).

Заочний Міжнародний конкурс «Традиції народів України, Болгарії і Молдови щодо раціонального використання та збереження водних ресурсів» (I місце – 2; II місце – 2 нагороди)

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України, Громадська організація «Екологічний клуб «Еремурус-Україна» та Національний природний парк «Голосіївський» провели Міжнародний конкурс «Традиції народів України, Болгарії і Молдови щодо раціонального використання і збереження лісів та лісових ресурсів». Метою конкурсу є пропаганда ідей сталого розвитку з опорою на краєзнавчі звичаї і традиції щодо використання і збереження лісів та лісових ресурсів народами, які населяли територію України, Болгарії та Молдови. В Україні роботи надіслали з 15 областей: Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Житомирської, Івано-Франківської, Луганської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської. Відповідно до рішення компетентного журі, 15 учасників визнано переможцями заочного Міжнародного конкурсу «Традиції народів України, Болгарії і Молдови щодо раціонального використання і збереження лісів та лісових ресурсів».

Номінація 1. «Традиції виявлення або штучного утворення, облаштування водних об'єктів»

Вікова категорія учасників: учні 7-9 класів

I місце

Вальчук Ангеліна (104 бали), учениця 8 класу Рукшинської загальноосвітньої школи I-III ступенів Чернівецької області, з роботою «Де криниця – там життя».

Номінація 2. Традиційні форми сталого використання водних ресурсів

Вікова категорія учасників: учні 10-11 класів

II місце

Фисуненко Костянтин, Артеменко Владислав, Кононенко Софія, Сафаров Олександр, Чопенко Карина (88 балів), вихованці Полтавського обласного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді Полтавської області, з роботою «Кобеляцькі млини: історичний, екологічний, культурологічний аспекти».

Номінація 3. Обряди і свята, повір'я, пов'язані з водою та водними об'єктами; легенди, прислів'я, приказки, народні перекази і вислови про річки, ставки, струмки, джерела.

Вікова категорія учасників: учні 7-9 класів

I місце

Чифурко Володимир (105 балів), учень Чернівецької загальноосвітньої школи I-III ступенів № 4 Чернівецької міської ради Чернівецької області, з роботою «Таємниці українських прислів'їв і приказок про воду».

Вікова категорія учасників: учні 10-12 класів

II місце

Дудуш Ганна (99 балів), учениця 10 класу Болградського районного Центру дитячої та юнацької творчості Одеської області, з роботою «Вода у народних звичаях та обрядах болгар Бессарабії півдня України XIX – початку XXI століття (на матеріалах села Нові Трояни Болградського району Одеської області)».

Оздоровлення дітей та учнівської молоді

З 14 по 22 травня 2019 року Міністерством освіти і науки України, Міністерством соціальної політики України, Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді, державним підприємством "Український дитячий центр "Молода гвардія" проведено *Всеукраїнський форум юних екологів «До кришталевих джерел»*. Метою форуму є підтримка обдарованих дітей та молоді, які займаються природоохоронною та просвітницькою діяльністю в екологічній сфері, організації їхнього змістовного дозвілля. Під час форуму проведено: екскурсії-практикуми до лабораторій Одеського державного екологічного університету, Одеського зоопарку, природоохоронний квест «Зелений фургон», командні ігри «День лісу» та «Чорне море», брейн-ринг «Екологія, управління та збереження навколишнього середовища», тренінги «Мінеральні ресурси України» та «Лікарські рослини», флеш-моб щодо збереження клімату на Землі.

Юні екологи вчилися працювати в команді з метою досягнення спільного результату при проведенні екологічних заходів та здійсненні просвітницької роботи серед молоді.

На підтримку обдарованих дітей і молоді, які займаються практичною та експериментально-дослідницькою роботою в аграрній галузі, Міністерством освіти і науки України, Міністерством соціальної політики України, Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді, державним підприємством "Український дитячий центр "Молода гвардія" проведено *Всеукраїнський форум учнівських трудових об'єднань*. Сто тридцять (130) учасників зміни демонстрували результати дослідницької роботи учнівських трудових об'єднань (проєкти, щоденники, зразки продукції, колекції, фотоальбоми тощо) на виставці досягнень юних дослідників «Щедрість рідної землі».

Найяскравіші враження учні отримали під час екскурсії до лабораторій компанії «Syngenta» в Одеському рослинницькому діагностичному центрі. Юні аграрії ознайомилися з напрямками роботи компанії «Syngenta» та програми технічної підтримки «АгроГід». Під час відвідування лабораторій «Syngenta», учасники отримали можливість не тільки дізнатися або пригадати такі поняття як: інсектициди, фунгіциди, гербіциди — але і побачити наживо вплив деяких препаратів на пророщування насіння та розвиток рослини. Познаючись з методикою пророщування рослин в «кліматичній кімнаті» та в цілому з процесом дослідження якості насіння. Також діти отримали відверті відповіді на питання, що дуже зацікавили їх з приводу престижності та прибутковості такої роботи. А ще отримали маленькі приємні подарунки на згадку від лабораторії «Syngenta».

Під час екскурсії на агрофірмі «Евріка» діти ознайомилися з усіма етапами виробництва продукції торговельної марки «З бабусиної грядки» — від етапу посіву й збору врожаю до консервації та стерилізації кінцевої продукції. Учні відвідали теплиці, де вирощують різноманітні гібриди перцю, і ознайомились із сучасним технічним оснащенням заводу.

Учасники форуму побували також в Одеській національній академії харчових технологій та Одеському державному аграрному університеті, ознайомилися з новим сучасним обладнанням та напрямками діяльності лабораторій, побували на екскурсіях в музеї ґрунтів України та музеї польових культур, ознайомилися з умовами сучасного виробництва сільськогосподарської продукції, її перевірки, дізналися про сучасні сільськогосподарські професії.

В академії діти відвідали майстер-клас з тактильного аналізу зернових культур у науково-дослідницькій лабораторії оцінки якості зерна та хлібопродуктів ОНАХТ. Позналилися з обладнанням, за допомогою якого визначається якість зерна.

В державному аграрному університеті чекала не менш насичена та цікава програма. Відбулася презентація факультетів та спеціальностей університету. Діти мали змогу познайомитися з музеєм ґрунтів та музеєм коренів. А також завітали до Центру якісного та кількісного моніторингу продукції тваринництва, створеного за сприяння та фінансування Європейського союзу на базі профільних лабораторій ветеринарної медицини. У Центрі діти дізналися особливості технологій перевірки якості продукції тваринного походження. Підсумком роботи форуму стала науково-практична конференція. Заслуховувалися роботи з рослинництва, овочівництва, лісівництва, тваринництва та природоохоронної діяльності.

З 31 травня по 20 червня ц. р. проведено *Всеукраїнський форум юних натуралістів на базі Міжнародного дитячого центру «Артек» (м. Київ), в межах V тематичної зміни «Артек – місто професій».*

Організатори: Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики України, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, Державне підприємство України «Міжнародний дитячий центр «Артек».

Учасники: учні (вихованці) закладів загальної середньої і позашкільної освіти – переможці міжнародних, всеукраїнських, обласних, міських, районних конкурсів еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти.

Мета Форуму – підтримка обдарованих дітей та молоді, які займаються дослідницько-експериментальною роботою в галузі природничих наук, формування у дітей та молоді усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови науки, техніки, технологій; формування активної життєвої позиції учасників форуму шляхом залучення їх до вирішення проблем довкілля; організації їх змістовного дозвілля.

16 червня став особливим днем для усіх, хто перебував на території Міжнародного дитячого центру «Артек», адже саме у цей день ми усі разом святкували 94-ту річницю від дня заснування «Артека».

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України привітав артеківців з Днем народження та запросив усіх у Місто майстрів. Для юних натуралістів та усіх артеківців було організовано 9 майстер-класів, які одночасно охопили понад 130 дітей. Майстер-класи

проводилися у три хвили. Таким чином, понад 400 дітей мали змогу не тільки навчитися чомусь новому, а й зробити подарунки для себе та друзів.

Головним сюрпризом дня став приїзд першої леді України – Олени Зеленської, яка разом із артеківцями створювала сувеніри, відвідувала майстер-класи Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, Культурно-мистецького та Інноваційного освітнього центрів.

Сергій Бубка, голова Національного олімпійського комітету України, також завітав привітати «Артек». Він побував на усіх святкових локаціях та брав активну участь разом з артеківцями у створенні сувенірів, творчих виробів і проведенні наукових експериментів.

Майстер-класи у Місті майстрів для дітей організували і провели педагоги Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України, Дитячого естетико-натуралістичного центру «Камелія» Київської області та Житомирського обласного центру еколого-натуралістичної творчості Житомирської обласної ради.

З метою формуванню громадянської позиції в галузі збереження довкілля 17-20 червня 2019 року на базі Всеукраїнського профільного табору оздоровлення та відпочинку «Юннат» (м. Київ) проведено *збір лідерів Всеукраїнської дитячої спілки «Дитячий екологічний парламент» та юннатських секцій охорони природи*, в якому взяли участь лідери ВСД «ДЕП» з 18 областей України загальною кількістю 89 дітей.

На *Всеукраїнських GLOBE Іграх 2019* були присутні 45 учасників з різних куточків України (Київська, Рівненська, Сумська, Донецька, Чернігівська, Волинська, Чернівецька, Полтавська, Івано-Франківська області). Програма Ігор включала представлення учасниками результатів роботи за програмою GLOBE, проведення майстер-класів від провідних вчених для учасників заходу та гри-змагання.

З 24 по 27 червня 2019 року в Національному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді, на базі Всеукраїнського профільного табору оздоровлення та відпочинку «Юннат», проведено *Всеукраїнський фестиваль патріотичних дій* для переможців Всеукраїнської дитячо-юнацької еколого-патріотичної гри «Паросток», приурочений до 28-ї річниці незалежності України. Молодь презентувала свої напрацювання у сфері національно-патріотичної діяльності, демонструвала знання з історії свого краю, брала участь у еколого-патріотичній грі «Паросток», різноманітних конкурсах, майстер-класах, тренінгах. Невід'ємною частиною зміни стала Школа першої медичної допомоги «Швидко, своєчасно, першокласно». Своїми знаннями надання кваліфікованої першої медичної допомоги за сучасними Європейськими стандартами з використанням сучасних технологій на максимально модернізованих манекенах поділилися військові лікарі, учасники АТО/ООС. Молодь вчилася застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички при виконанні завдань, що передбачають прийняття рішень у змінних та нестандартних ситуаціях.

Упродовж літа на базі табору «Юннат» оздоровлено 320 дітей.

Методична робота НЕНЦ

З метою надання методичної допомоги вчителям біології, керівникам творчих учнівських об'єднань, вихователям закладів дошкільної освіти, методичною службою Центру проводилися виїзди, семінари-практикуми, майстер-класи, круглі столи, консультації. Систематично розроблялися та готувалися до друку інструктивно-методичні матеріали, положення, тематика та методика науково-дослідницьких робіт. Протягом року підготовлено 78 інформаційно-аналітичних матеріалів.

Для інформування педагогічних працівників та учнівської молоді про події в Центрі широко використовувалися можливості Інтернет-сторінки сайту НЕНЦ, зокрема на сайт підготовлено та подано 178 інформаційно-методичних матеріалів.

З метою оновлення змісту позашкільної еколого-біологічної освіти також проведено конкурс навчально-методичних матеріалів та віртуальних ресурсів з еколого-натуралістичної освіти; відкритий рейтинг якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників-2019»; [позашкільні педагогічні читання-виставка видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку](#); Всеукраїнський конкурс «Виховати особистість» тощо. Протягом 2019 р. педагогічним колективом Національного еколого-натуралістичного центру проведено методичних заходів (очного типу) для педагогічних працівників закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю – 35, охоплено – понад 1 300 педагогічних працівників закладів позашкільної, загальної середньої, дошкільної та вищої освіти, методистів інститутів післядипломної педагогічної освіти та методичних кабінетів тощо.

Серед методичних заходів:

конференції, форуми (3), семінари-практикуми (3), тренінги (7), педагогічні практикуми (1), педагогічні читання (2).

З метою забезпечення доступності і якості освіти проведено:

- 15 травня 2019 р. *відкриті Всеукраїнські збори* керівників органів управління у сфері освіти об'єднаних територіальних громад, представників обласних еколого-натуралістичних центрів (станцій юних натуралістів), регіональних закладів позашкільної освіти “Позашкільна освіта в умовах децентралізації”. Організатори: Міністерство освіти і науки України, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України спільно з ГО «Спілка освітян України» за участю представників Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України.

Мета заходу — обговорення стратегії розвитку позашкільної освіти, дієвість нових форматів позашкільля в умовах децентралізації.

У роботі відкритих Всеукраїнських зборів взяли участь 130 учасників з 20 областей України. Під час відкритих зборів обговорювалися такі питання:

- перспективи розвитку позашкільної освіти в умовах реформування системи освіти, децентралізації та суспільних викликів;

- збереження та розширення мережі закладів позашкільної освіти в умовах децентралізації;
- шляхи співпраці органів влади, освітніх, наукових і громадських організацій у вирішенні нагальних проблем позашкільної освіти;
- матеріально-технічне забезпечення та фінансування позашкільної освіти;
- взаємодія інститутів громадянського суспільства і закладів позашкільної освіти;
- позашкільна освіта: призначення й доступність у найближчій перспективі.

Як підсумок роботи – учасниками заходу напрацьований позиційний документ.

- з 15 до 16 серпня ц.р. проведено *Всеукраїнську науково-педагогічну конференцію «Сучасні тенденції підвищення якості освіти»*. Організатори: НЕНЦ спільно з Національною академією педагогічних наук України, Національною академією наук вищої освіти України, медіавидавництвом «Країна мрій», ГО «Спілка освітян України». Мета заходу — обговорення проблем та перспектив забезпечення якості освіти в Україні в контексті сталого розвитку суспільства та з урахуванням положень Концепції реалізації державної політики у сфері реформування освітньої галузі «Нова українська школа». В рамках Конференції організована виставка друкованої продукції видавництв, дидактичних матеріалів для кабінетів закладів освіти, проведено пленарне засідання, організовано роботу предметних секцій. За підсумками роботи конференції схвалено резолюцію, видано збірник статей, методичних рекомендацій та розробок. Двісті тридцять (230) педагогів отримали сертифікати учасників конференції.

- 20 квітня 2019 року проведено *Всеукраїнський форум «Ранній розвиток дитини — право кожного»*. Організатори: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України спільно з Дитячим центром розвитку «ДивоГрай». Учасники заходу (понад 80) — педагоги закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, шкіл раннього розвитку, наукові та науково-педагогічні працівники.

Відповідно до програми Форуму організована тематична виставка «Сучасна дошкільна освіта»; проведено пленарне засідання, майстер-класи, тренінги.

У контексті досягнення цілей освіти в інтересах сталого розвитку упродовж року проведено:

- Всеукраїнську науково-практичну конференцію до Міжнародного дня лісу «Відтворимо ліси разом»;
- Науково-освітній семінар-практикум «Еколого-освітня діяльність як запорука збереження біорізноманіття для сталого розвитку»;
- Всеукраїнський семінар-практикум для завідувачів відділів екології обласних закладів позашкільної освіти.

З метою привернення уваги державних та громадських організацій до проблем збереження біологічного різноманіття лісових екосистем, відтворення та розширення площі високопродуктивних стійких насаджень; підвищення фахового рівня керівників учнівських лісництв, а також сприяння співпраці закладів освіти, органів державної влади, громадських організацій у поліпшенні ефективності роботи учнівських лісництв, Міністерство освіти і науки України, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді та Національний університет біоресурсів і природокористування України, Навчально-науковий інститут лісівництва та садово-паркового господарства за підтримки Державного агентства лісових ресурсів України і Товариства лісівників України 14-15 березня 2019 року провели *Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Відтворимо ліси разом»*, присвячену Міжнародному дню лісу. Учасники: працівники установ лісового господарства, наукові та науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти, профільних науково-дослідних установ, методисти та керівники учнівських лісництв закладів позашкільної і загальної середньої освіти, громадськість з усіх куточків України.

Конференція працювала у форматі пленарного засідання та дискусійних майданчиків, для учасників конференції були організовані майстер-класи, практикуми. Змістовно висвітлено роботу щодо лісовідтворення та досягнення учнівських лісництв України в альбомах, буклетах, банерах, проектах, методичній, навчальній, науковій літературі, що експонувались на виставці «Лісовідтворення. Пошуки молоді».

Свідченням важливості заходу стали дискусії з актуальних питань розвитку об'єднань лісівничого профілю, які покладені в основу проєкту резолюції Всеукраїнської конференції «Відтворимо ліси разом».

З 23 по 24 квітня ц.р. Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді спільно з Державною екологічною академією післядипломної освіти, Департаментом екомережі та природно-заповідного фонду Міністерства екології та природних ресурсів України, Національним природним парком «Голосіївський», Партнерською мережею «Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні» та Асоціацією рибалок України провели *Всеукраїнський науково-освітній семінар-практикум «Еколого-освітня діяльність як запорука збереження біорізноманіття для сталого розвитку»*. Мета заходу — підвищення обізнаності педагогів з основами сталого способу життя з урахуванням глобальних цілей сталого розвитку. В рамках заходу: пленарне засідання; працювали секції: «Співпраця громадських екологічних ініціатив для сталого розвитку», «Кращі практики освіти для сталого розвитку: зміна клімату та енергоефективні рішення», «Перспективи партнерства закладів освіти з установами природно-заповідного фонду»; круглий стіл «Еколого-просвітницька та виховна діяльність в збереженні біорізноманіття»; організована тематична виставка. За сприяння Асоціації рибалок України та Інституту гідробіології НАН України проведено екологічний тренінг «Оцінка якості води та екологічного стану водного об'єкту» на озері «Берізка» (Гідропарк). Підсумком роботи

Всеукраїнського науково-освітнього семінару-практикуму стало прийняття Резолюції з важливими рішеннями та рекомендаціями щодо покращення стану біорізноманіття в Україні.

Всеукраїнський семінар-практикум для завідувачів відділів екології обласних закладів позашкільної освіти “Актуальні питання екологічної освіти в системі закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю у промислово-навантажених регіонах України“, приурочений до Всесвітнього дня охорони навколишнього природного середовища. Організатори: НЕНЦ спільно з закладами освіти Дніпропетровської області. Учасники: 20 завідувачів відділів екології (біології) обласних еколого-натуралістичних центрів учнівської молоді (станцій юних натуралістів) з м. Києва, Вінницької, Житомирської, Запорізької, Закарпатської, Івано-Франківської, Кіровоградської, Львівської, Одеської, Полтавської, Тернопільської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської областей.

Мета заходу — підвищення якості позашкільної еколого-біологічної освіти дітей та молоді, розвиток творчого потенціалу педагогів, поширення інновацій, узагальнення та розповсюдження передового педагогічного досвіду.

Учасники семінару взяли участь у гідробіологічному практикумі, опанували методику експрес-аналізу стану водного середовища р. Дніпро, ознайомились з досвідом співпраці закладів позашкільної освіти з закладами загальної середньої освіти, спільним проектом комунального закладу “Станція юних натуралістів” м. Павлограда та ДТЕК-енерго “Створення контактного зоопарку “Доторкнись рукою – відчуй серцем”, відвідали Криворізький ботанічний сад Національної академії наук України, Національний центр аерокосмічної освіти молоді ім. О.М. Макарова.

За підсумками семінару-практикуму видано збірник матеріалів “Екологічна освіта як інструмент формування суспільної екологічної свідомості.

Питання досягнення цілей освіти в інтересах сталого розвитку стали предметом обговорення на педагогічних і методичних радах. Так, 24 квітня 2019 р. проведено засідання *спільної методичної ради Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України та комунального закладу Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»* на тему «Екологічна компетентність особистості як основа досягнення цілей освіти в інтересах сталого розвитку». Учасниками заходу стали керівники та педагогічні працівники Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, КЗ КОР «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини», керівники проектів закладів загальної середньої та позашкільної освіти Київщини.

У ході методичної ради обговорено низку питань, зокрема: формування екологічної компетентності засобами позашкільної освіти; про впровадження в освітній процес комплексного закладу позашкільної освіти інноваційних

технологій формування екологічної культури дітей та учнівської молоді; реалізація обласного освітнього проєкту «Екологічний кластер «EcoWorldKids»: екологізація освітнього простору у закладах загальної середньої та позашкільної освіти Київщини. Педагоги закладів позашкільної освіти презентували проєкти за результатами проведених досліджень вихованців.

За підсумками виїзної методичної ради ухвалено рішення: щодо поширення інноваційних надбань закладів позашкільної еколого-біологічної освіти Київщини; забезпечення доступної і якісної позашкільної освіти; запровадження сучасних форм мережевого партнерства.

Було проведено спільне засідання педагогічної ради комунального закладу «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради та Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді 20 вересня 2019 року на тему «Вдосконалення змісту безперервної екологічної освіти для створення єдиного освітнього простору». Педагоги НЕНЦ брали участь в засіданні у форматі відеоконференції.

У спільній ухвалі педагогічної ради передбачено: відкриття філій комунального закладу «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради на базі закладів загальної середньої та позашкільної освіти; розширення мережі гуртків еколого-натуралістичного напрямку в об'єднаних територіальних громадах; удосконалення форм координаційної діяльності за еколого-натуралістичним напрямом, вивчення і поширення перспективного педагогічного досвіду закладів освіти області; створення спільної віртуальної смарт-лабораторії Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, Рівненського обласного інституту післядипломної освіти та комунального закладу «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради; участь педагогів закладу у Всеукраїнському науковому експерименті «Виховання учнівської молоді як суб'єкта громадянської дії в умовах закладу позашкільної освіти» та створення експериментального майданчика Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, Рівненського державного гуманітарного університету, комунального закладу «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради.

Позитивно зарекомендували себе тренінги з моніторингу якості навколишнього природного середовища.

Так, з 05 по 07 лютого Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді спільно з Інститутом зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України, Інститутом ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України та Національним науково-природничим музеєм НАН України провели екологічний тренінг «Моніторингові дослідження біорізноманіття: флора та фауна». Учасники заходу — вчителі природничих дисциплін закладів загальної середньої освіти, завідувачі відділами екології, методисти та керівники творчих учнівських об'єднань екологічного профілю закладів позашкільної освіти з різних областей України.

У Національному науково-природничому музеї НАН України педагоги ознайомились зі світовим різноманіттям рослинного і тваринного світу.

Провідні вчені Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України провели практикум з таких тем: «Мурашки як об'єкт моніторингу стану екосистем», «Перетинчастокрилі комахи-запилувачі, визначення різноманіття видів, методики обліку, приваблювання та охорона», «Членистоногі прісних водойм України», «Визначення птахів у природі. Методики обліку птахів». Також були надані консультації учасникам еколого-натуралістичного походу «Біошит» (операції: «Мурашка», «Джміль», «Махаон», «Реміза»). Ботанічна частина тренінгу «Моніторингові дослідження біорізноманіття: флора» проведені на базі Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України. Тут педагоги опанували теми: «Лишайники — індикатори стану довкілля (ліхеноіндикація)», «Мікроводорості, загальна характеристика, дослідження та можливості використання», «Методи дослідження біорізноманіття грибів макроміцетів». Під час екскурсії до Національного гербарію України учасники тренінгу ознайомились з фондами та прийомами оформлення зразків рослин. Двадцять чотири (24) учасники отримали сертифікати про проходження тренінгу.

Питанню «Моніторингових досліджень стану природних вод» присвячений тренінг, проведений НЕНЦ на базі Інституту гідробіології Національної академії наук України з 20 по 21 березня 2019 р. За результатами роботи тренінгів 28 учасників отримали сертифікати про проходження тренінгу.

З 03 до 04 квітня ц. р. проведено екологічний тренінг «Стан атмосфери та його дослідження». За результатами роботи тренінгу видано сертифікати 21 учаснику.

З 19 по 21 березня ц.р. Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді спільно з Інститутом гідробіології Національної академії наук України та Партнерською мережею «Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні» було проведено черговий екологічний тренінг. Учасники тренінгу (28 осіб) – вчителі біології, екології та географії закладів загальної середньої освіти, методисти та керівники творчих учнівських об'єднань екологічного напрямку закладів позашкільної освіти з різних областей України.

Мета тренінгу – впровадження у освітній процес закладів загальної середньої і позашкільної освіти *міжнародного проекту ПРООН-ГЕФ ПМГ «Поширення обізнаності щодо впливу глобального потепління та захисту озонового шару як запорука сталого розвитку».*

У його рамках розглянуто три модулі: Модуль 1: «Кращі практики освіти для сталого розвитку: інтерактивні інструменти та методи впровадження»; Модуль 2: «Об'єкти природно-заповідного фонду – дієва платформа для впровадження освіти в інтересах сталого розвитку»; Модуль 3: «Дій за озон». Учасники педагогічного тренінгу отримали сертифікати від Партнерської мережі «Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні», а також літературу та навчальний комплект «ОЗОНЕКШН», розроблений за сприяння Програми ОзонеКШН Відділення ЮНЕП з технологій, промисловості та економіки і Багатостороннього фонду з виконання Монреальського протоколу. Тренінг «Моніторингові дослідження природних вод» відбувся на базі

Інституту гідробіології НАН України. Під час тренінгу були розглянуті сучасні методики оцінки якості природних вод із застосуванням фізико-хімічних методів, біотестування, біоіндексації і біомоніторингу. В аквакомплексі Інституту гідробіології НАН України проведений практикум для ознайомлення з тест-об'єктами та методами їх культивування, з методиками визначення хімічного складу води поверхневих водних об'єктів, методами відбору проб води і донних відкладів, з методами відбору і лабораторного опрацювання проб макробезхребетних, макролітів, фітопланктону та фітомікробентосу, учасники ознайомились з основними приладами та методиками їх використання в гідробіологічних дослідженнях тощо. Для проведення зі школярами практичних робіт з дослідження стану природних вод в регіонах усі учасники тренінгу отримали означені методики в електронному вигляді, а також живі тест-об'єкти для їх подальшого культивування і досліджень. Після завершення тренінгу усі педагогічно-учасники отримали відповідні сертифікати.

- з 17 по 20 червня 2019 року Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді провів Всеукраїнський семінар-тренінг для регіональних координаторів програми GLOBE в Україні «*GLOBE – 20 років в Україні*». У заході взяли участь 18 представників закладів загальної середньої та позашкільної освіти з 13 областей України (Київська, Івано-Франківська, Житомирська, Хмельницька, Рівненська, Чернігівська, Сумська, Донецька, Закарпатська, Полтавська, Волинська, Чернігівська, Тернопільська). У рамках семінару-тренінгу відбулося щорічне звітування з програми, навчальні тренінги, навчально-пізнавальні екскурсії, обмін досвідом роботи, обговорення проблем, тенденцій та перспектив розвитку програми GLOBE в Україні. За результатами роботи Всеукраїнського семінару-тренінгу регіональним координаторам програми GLOBE в Україні надано GLOBE сертифікати (Certificate of Participation).

Інноваціям в управлінні закладами позашкільної освіти та розвитку особистісно-професійної компетентності педагога присвячені педагогічні практикуми та семінари, зокрема:

- з 17 по 19 квітня 2019 року Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді спільно з комунальним закладом «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» проведено *Всеукраїнський педагогічний практикум «Світ творчості»* для директорів обласних еколого-натуралістичних центрів та станцій юних натуралістів «*Використання інноваційних ідей В.О. Сухомлинського у вихованні громадянина-патріота та формуванні європейських цінностей молоді в новому освітньому середовищі позашиклля*». Учасники практикуму обговорили питання соціального партнерства закладу позашкільної освіти в системі реалізації освітніх і соціальних ініціатив, ознайомились з напрямками еколого-натуралістичної роботи області, взяли участь у відкритті Всеукраїнського фестивалю, присвяченому Дню Землі, у Кіровоградському академічному обласному українському музично-

драматичному театрі ім. Марка Кропивницького, відвідали педагогічний меморіальний музей Василя Сухомлинського у навчально-виховному комплексі «Павлиська загальноосвітня школа I-III ступенів – лицей імені В.О. Сухомлинського, ознайомились із змістом роботи Червоно-Нерубаївського учнівського лісництва, що працює на базі Підлісненської філії. «Формування європейських цінностей молоді» — тема круглого столу з науковцями Інституту сільського господарства Степу НААН України. Атмосфера співробітництва та активної взаємодії сприяла успішному окресленню спільного плану реалізації допрофільної та профільної освіти, а саме: мережевої взаємодії закладів освіти та наукових установ аграрного профілю.

На підсумковому засіданні обговорювались питання розширення представництва натуралістичних гуртків в об'єднаних територіальних громадах.

Педагогічний практикум директорів закладів проходив за участі заступника голови Кіровоградської обласної державної адміністрації Сергія Коваленка, працівників управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації, науково-педагогічних працівників Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, науковців, громадськості.

Низка методичних заходів присвячена формуванню ключових компетентностей вихованців закладів позашкільної освіти, зокрема:

- з 25 по 27 вересня 2019 року на базі закладів освіти Чернігівської області Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді спільно з Управлінням освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації, комунальним закладом «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» проведено *Всеукраїнський семінар-нараду для директорів обласних еколого-натуралістичних центрів (станцій юних натуралістів) «Формування базових компетентностей особистості засобами агробіологічної освіти».*

Програма заходу включала проведення методико-педагогічних заходів у контексті тематики семінару-наради, обмін досвідом з питань запровадження інноваційних форм і методів освітньої діяльності з дітьми та учнівською молоддю. За круглим столом обговорювалося питання компетентнісного виміру реалізації освітніх програм закладу позашкільної освіти;

- з 15 по 17 травня 2019 року Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України, Департамент освіти і науки Львівської облдержадміністрації, КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» провели *Всеукраїнський семінар-практикум «Формування ключових компетентностей вихованців творчих учнівських об'єднань закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку»* для заступників директорів обласних еколого-натуралістичних центрів. Учасники заходу

ознайомилися з кращими практиками закладів освіти області, зокрема впровадженням STREAM–освіти, з позитивним досвідом НПП «Сколівські Бескиди» щодо використання освітнього потенціалу об'єктів природно-заповідного фонду області в системі еколого-біологічної освіти учнівської молоді, на засіданні круглого столу «Компетентнісний підхід до освітнього процесу як вимога сучасності» обговорили актуальні питання щодо координації еколого-натуралістичної роботи в регіонах, розвитку позашкільної еколого-натуралістичної освіти, оновлення її змісту, впровадження в освітній процес сучасних технологій, новітніх досягнень, оновлення програмно-методичного забезпечення позашкільної освіти.

Значна увага методичною службою НЕНЦ приділялась питанням патріотичного виховання дітей та молоді, зокрема:

- з 13 до 15 травня 2019 року у м. Вінниці Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді спільно з Вінницькою обласною станцією юних натуралістів провели *Всеукраїнську школу тренерів з патріотичного виховання*. Учасниками Школи стали 22 педагогічних працівники закладів загальної середньої та позашкільної освіти, методисти інститутів післядипломної освіти та методичних кабінетів із різних регіонів України. За результатами роботи сертифікати отримали всі учасники заходу.

У звітному році Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді започатковано цикл *тренінгів з громадянської освіти за програмою «Я — громадянин України»* для педагогічних працівників закладів загальної середньої та позашкільної освіти, методистів інститутів післядипломної освіти, методичних кабінетів.

У 2019 році у циклі тренінгів бере участь 27 педагогів з 15 областей України. Тренінги проводять Ольга Просіна, доцент кафедри філософії освіти дорослих ЦППО УМО НАПН України, кандидат педагогічних наук, та Ірина Шкільна, старший науковий співробітник лабораторії громадянського та морального виховання Інституту проблем виховання НАПН України, кандидат педагогічних наук. Програмою тренінгів передбачено впровадження у виховний процес інноваційних методів та технологій, розробка навчальних програм, проєктів, що забезпечують ефективне впровадження змісту громадянської освіти в освітній процес. З 23 по 24 квітня проведено перший цикл тренінгів, у листопаді 2019 р. проведено заключний, де 23 учасники отримали свідоцтва тренера з громадянської освіти за програмою «Я — громадянин України».

У звітному році педагогічний колектив НЕНЦ продовжував **вивчення та поширення педагогічного досвіду. Узагальнено досвід:**

1.Донецького обласного еколого-натуралістичного центру. Тема «Розбудова системи якісної, конкурентоспроможної, доступної позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку в Донецькій області».

2. Волинського обласного еколого-натуралістичного центру. Тема «Проектно-грантова діяльність як засіб розвитку закладу позашкільної освіти».

3. Керівника гуртків КЗ «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» Солодкої Ніни Миколаївни. Тема: «Формування практичної компетентності вихованців засобами позашкільної педагогіки».

4. Житомирського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Житомирської обласної ради. Тема «Формування національно-патріотичних якостей вихованців закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку».

5. Відділу еколого-натуралістичної роботи Барського центру позашкільної роботи з дітьми та підлітками. Тема «Створення освітнього середовища для обдарованих дітей в позашкільному закладі».

6. Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю. Тема «Організаційно-педагогічні основи роботи з дітьми старшого дошкільного віку у закладах позашкільної освіти».

За науково-методичної допомоги Інституту модернізації і змісту освіти з метою формування ключових компетентностей вихованців, підвищення ролі позашкільної освіти в соціалізації дітей та молоді на базі регіональних закладів позашкільної освіти продовжували роботу експериментальні майданчики, яким надано статус експериментального закладу позашкільної освіти всеукраїнського рівня:

- на базі комунального закладу Сумської міської ради - Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Тема «Формування життєвої компетентності вихованців у закладі позашкільної освіти – Школі сприяння здоров'ю» (наказ МОН України № 648 від 09.06.2016 р.).

Педагогічний колектив НЕНЦ продовжив роботу над науково-методичною темою *«Модернізація організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти за еколого-натуралістичним напрямом»*.

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів позашкільної освіти

У НЕНЦ створено цілісну систему перепідготовки кадрів. Інноваційну складову змісту навчальних програм допомагає реалізувати кафедра позашкільної і позакласної роботи. Протягом року проведено Всеукраїнські курси підвищення кваліфікації педагогічних кадрів закладів позашкільної освіти з використанням дистанційної форми навчання для різних категорій педагогічних працівників (ліцензія: Серія АЕ №270777, Наказ МОН України від 01.07. 2013 №2494л.), зокрема:

- з 28 січня по 22 лютого 2019 р. проведені курси підвищення кваліфікації методистів та керівників гуртків;

- з 25 лютого по 22 березня 2019 р. — директорів закладів позашкільної освіти;

- з 16 вересня по 11 жовтня 2019 р. — заступників директорів закладів позашкільної освіти.

Навчально-тематичний план розрахований на 150 годин і складається із двох циклів на основі п'яти модулів: гуманітарно-соціального, професійно-орієнтованого та діагностично-аналітичного блоку. Модель курсів за формою проведення – очно-заочна. Схемою очно-заочної моделі курсів передбачено: ознайомлення з теоретичним матеріалом відповідно до навчально-тематичного плану курсів підвищення кваліфікації; лекції, навчальні тренінги з фахової підготовки; проведення конференції з обміну досвідом; моніторинг та діагностування навчальної діяльності слухачів; захист творчих випускних робіт.

З метою організації дистанційного навчання слухачів курсів на сайті НЕНЦ створений розділ з дистанційної освіти курсів підвищення кваліфікації (відповідно до затвердженого навчально-тематичного плану курсів підвищення кваліфікації). Цей розділ включає блок теоретичного матеріалу та тестові завдання, які направлені на перевірку рівня засвоєння знань слухачами. До складу науково-педагогічного колективу, залученого до навчального процесу на курсах, запрошені провідні фахівці у галузі освіти, науки, інноваційних технологій у позашкільній освіті.

У рамках проведення курсів підвищення кваліфікації заступників директорів закладів позашкільної освіти 08 жовтня 2019 р. була проведена ділова зустріч з освітнім омбудсменом України Сергієм Горбачовим.

Усього протягом року курсову перепідготовку пройшли 153 педагоги (85 методистів, керівників гуртків, 17 заступників директорів, 20 завідувачів відділів та 31 директор закладів позашкільної освіти) з різних регіонів України. Після завершення курсів слухачі отримали свідоцтва про підвищення кваліфікації державного зразка.

З 28 по 30 жовтня 2019 року Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України спільно з Навчально-науковим інститутом лісового і садово-паркового господарства Національного університету біоресурсів і природокористування України провели профільні курси підвищення кваліфікації *керівників учнівських лісництв, учителів біології – керівників гуртків лісівничого профілю закладів загальної середньої та позашкільної освіти*. Мета курсів — оновлення та вдосконалення знань і вмінь, необхідних для ефективного вирішення завдань з питань лісового господарства під час професійної діяльності посадових осіб та фахівців закладів загальної середньої та позашкільної освіти. Програма курсу складається із семи модулів: «Оцінка стану лісів і лісового господарства. Лісова політика», «Адаптивний лісовий менеджмент. Новітні системи планування та організації лісоуправління, в т.ч. на основі ІТ-рішень», «Сучасні технології виробництва лісового і декоративного садивного матеріалу», «Охорона і захист лісу», «Побічне лісокористування, екотуризм і мисливське господарство», «Лісова селекція, дендрологія та ботаніка», «Навчально-методичне забезпечення керівника учнівського лісництва».

Науковий зміст курсів забезпечили науково-педагогічні працівники НУБіП України, практикум — працівники Боярської лісової дослідної станції.

За результатами роботи курсів видано свідоцтва 28 слухачам.

Продовжує роботу *Всеукраїнська очно-дистанційна школа методиста позашкільного закладу освіти*. З 21 по 22 травня ц.р. у м. Києві проведено першу сесію, а з 17 по 19 жовтня 2019 р. — другу очну сесію Всеукраїнської школи методиста закладу позашкільної освіти. Науковими керівниками проєкту є Володимир Вербицький, директор НЕНЦ, доктор педагогічних наук, професор, та Оксана Боднар, доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Форма організації роботи школи – очно-дистанційна. Термін навчання – п'ять місяців; кількість сесій – чотири (дві сесії – очні, дві – дистанційні в онлайн режимі). Для слухачів було прочитано цикл лекцій з теорії та практики управління аналітико-експертною діяльністю у сфері методичної служби, проведено творчі діалоги та тренінги з таких питань: «Науково-дослідницька діяльність у позашкільній освіті. Розвиток креативного мислення педагогів у закладі позашкільної освіти»; «Використання аналітики та експертизи в управлінні методичною роботою»; «Прийняття управлінського рішення: принципи, форми та технології»; «Моделювання науково-методичного середовища позашкільля. Організаційна культура закладу позашкільної освіти»; «Моніторинг як дослідницька технологія. Методи статистичної обробки інформації»; «Модель іміджу методиста та освітньої установи»; «Моделювання альтернативних управлінських рішень за визначеними проблемами»; «Наукові підходи до моделювання планів та розпорядчих документів. Аналіз документації (наказ і план закладу позашкільної освіти)»; «Аналіз моніторингової інформації» тощо. Цікаво проведено презентацію слухачами Школи домашнього завдання на теми: «Інноваційний методичний захід: структура та критерії» та «Проектування професійного розвитку методиста». Підсумком роботи «Всеукраїнської школи методистів закладів позашкільної освіти» у 2019 р. стало підсумкове тестування та отримання слухачами свідоцтв встановленого зразка.

У рамках проєкту професійного розвитку «Університет педагогічних знань», який реалізується відділом методичної роботи НЕНЦ, керівники учнівських делегацій всеукраїнських конкурсів мали можливість прослухати лекції провідних вчених НАПН України, отримати індивідуальні консультації, навчатися на практичних заняттях, міні-тренінгах з використанням комп'ютерних технологій та творчих майстернях на базі відділів і лабораторій Центру, відвідати XI Міжнародну виставку «Інноватика в сучасній освіті».

На виконання Плану семінарів-практикумів для педагогічних працівників закладів позашкільної освіти на 2019 рік, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 21.11.2018 № 1292, 16 та 17 лютого 2019 р. у м. Києві, 16 березня 2019 р. у м. Одеса, 25.05.2019 р., 26.05.2019 р., 09.06.2019 р., 12.10.2019 р. у м. Дніпрі, 26.10.2019 р. у м. Києві, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки

України спільно з Дитячим центром розвитку «ДивоГрай» в рамках підвищення кваліфікації педагогічних працівників провів *авторські педагогічні студії з питань раннього розвитку та раннього навчання дітей* на тему «Авторські методики з раннього розвитку». Учасниками заходу стали педагоги закладів позашкільної, дошкільної і загальної середньої освіти, шкіл раннього розвитку різних форм власності з різних регіонів України та м. Києва, Одеси та Дніпра. Основна мета студій – отримання педагогами теоретичних знань та здобуття практичних навичок щодо авторських методик з раннього розвитку.

За результатами роботи педагогічної студії видано сертифікати 265 учасникам.

З метою формування фахових компетентностей педагогів закладів загальної середньої і позашкільної освіти, відповідно до сучасного стану біологічної та хімічної науки та професійних компетентностей, на основі сучасних підходів до організації освітнього процесу з хімії та біології проведено такі методичні заходи:

- великий педагогічний колоквиум «*Сучасні методи навчання у процесі викладання біології*» (23-24 січня 2019 року) для голів обласних методичних об'єднань біологічного напрямку. В заході взяли участь педагогічні працівники закладів загальної середньої та позашкільної освіти, методисти інститутів післядипломної освіти та методичних кабінетів. Мета проведення — обмін думками, досвідом щодо практики викладання біології, методик та підручників, які постійно оновлюються та ускладнюються. Учасники заходу особливо підкреслили необхідність налагодження чіткого механізму взаємодії усіх ланок освітнього процесу, адже це дозволить уникнути прийняття необґрунтованих рішень та запобігти порушенням прав учасників процесу.

Після закінчення заходу учасники отримали сертифікати встановленого зразка.

- четвертий курс стартапу з підготовки вчителів біології до сертифікації з теми «*Методика викладання екології в школі*» (28-29 січня 2019 р.). В заході взяли участь вчителі біології закладів загальної середньої освіти з різних областей України. Навчальна програма повного циклу підготовки становила 72 години, з них: генетика – 18 год.; біохімія і молекулярна біологія – 18 год.; теорія еволюції – 18 год.; фундаментальна екологія – 18 год. За результатами роботи чотирьох курсів стартапу учасники отримали сертифікати встановленого зразка;

- *завершальний етап циклу стартапів з підготовки вчителів хімії та керівників творчих учнівських об'єднань хімічного профілю до професійної сертифікації* (09-11 жовтня 2019 р.). За науково-методичного супроводу хімічного факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка, хіміко-технологічного факультету Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського», агробіологічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України забезпечено фаховий і професійний блоки. За підсумками проведених навчальних стартапів 16 слухачів отримали дипломи

про успішне завершення повного циклу підготовки вчителів хімії до професійної сертифікації. З метою збагачення портфоліо педагогічних працівників-учасників стартапів підготовлена електронна збірка методичних матеріалів та авторських розробок.

Науково-дослідний віртуальний інститут позашкільної освіти

З метою впровадження результатів наукових досліджень проблем позашкільної освіти, наукового супроводу і реалізації методичних ініціатив у позашкільній освіті України, НЕНЦ спільно з Інститутом проблем виховання НАПН України заснував Науково-дослідний віртуальний інститут позашкільної освіти. Основою діяльності Інституту є сучасні інформаційно-телекомунікаційні технології, що дозволяють взаємодіяти на відстані, без прямого, особистого контакту.

Підбито підсумки *Всеукраїнського конкурсу майстерності педагогічних працівників закладів позашкільної освіти «Джерело творчості»*. Цього року Центр опікувався проведенням конкурсу в номінації «Керівник гуртків – 2019» аграрного напрямку (рослинницький і тваринницький профілі). У конкурсних перегонях взяли участь 15 учасників. Змагання проходило у два тури: заочний та очний. Фіналісти презентували авторські методики, технології, інноваційні методи та форми роботи.

Члени журі відмітили високий рівень підготовки, творчість, професійну майстерність педагогів-позашкільників, їхнє вміння спілкуватися з дітьми. Відповідно до рішення журі, переможцем визначено:

Костянтина Краснікова – керівника гуртка «Юні рослинники» КЗ КОР «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»;

II місце посіли: *Ольга Зіркевич* – керівник гуртків «Любителі декоративних та свійських тварин» та «Юні кролівники», Волинська область;

Ольга Іванюк – керівник гуртка «Юні квітникарі» Устинівського районного центру дитячої та юнацької творчості Устинівської районної ради Кіровоградської області.

III місце вибороли: *Арина Зенченко* — керівник гуртків Комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів»;

Інна Сежченко – керівник гуртка «Юні рослинники» Енергодарського центру туризму, краєзнавства та спорту Запорізької області.

Упродовж звітного року проведено Всеукраїнський конкурс рукописів навчальної літератури для закладів позашкільної освіти.

Мета конкурсу — оновлення змісту позашкільної освіти, забезпечення гуртків, груп, секцій, студій та інших творчих об'єднань закладів позашкільної освіти якісною навчальною літературою.

Видавнича робота

Запорукою реалізації освітніх ініціатив Національного еколого-натуралістичного центру є популяризація діяльності Центру в засобах масової інформації, на сторінках журналу «Паросток», на шпальтах газети «Юний натураліст», щорічному збірнику «Новації позашкільної освіти»,

науково-методичному віснику «Позашкільна освіта» (який видається двічі на рік), щомісячному електронному виданні «Інформаційний бюлетень НЕНЦ».

З метою підвищення якості позашкільної освіти, поліпшення її науково-методичного забезпечення, розвитку творчого потенціалу педагогів, поширення передового педагогічного досвіду, Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді Міністерства освіти і науки України у 2019 році видано:

1. Форми патріотичного виховання з доведеною ефективністю / матеріали Школи для тренерів з патріотичного виховання (з досвіду роботи) (13-15 травня 2019 р.) / МОН України, НЕНЦ, Вінницька облСЮН. - Вінниця, 2019. - 90 с.

2. Формування ключових компетентностей у вихованців творчих учнівських об'єднань закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку / матеріали Всеукраїнського семінару-практикуму для заступників директорів закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку (15 - 17 травня 2019 р.) / МОН України, НЕНЦ, Львівський облЦЕНТУМ. - Львів, 2019. - 108 с.

3. Екологічна освіта як інструмент формування суспільної екологічної свідомості / матеріали Всеукраїнського семінару-практикуму для завідувачів відділів екології обласних закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку (4 - 6 червня 2019 р.) / МОН України, НЕНЦ, Дніпропетровський облЦЕНТУМ. - Дніпро, 2019. - 108 с.

4. Сучасні тенденції підвищення якості освіти / матеріали Всеукраїнської серпневої конференції «Педагогічний пошук — 2019» (15-16 серпня 2019 року) / МОН України, Інститут проблем виховання НАПН України, ГО «Спілка освітян України», ВАПП «Фактор». - К., 2018. - 217 с.

5. Новації позашкілля / збірник матеріалів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти (25 - 27 вересня) / МОН, НЕНЦ, КЗ «Чернігівська облСЮН». - м. Чернігів, 2019. - 114 с.

6. Використання інноваційних ідей В.О.Сухомлинського у вихованні громадянина-патріота та формуванні європейських цінностей молоді в новому освітньому середовищі позашкілля. Збірник матеріалів Всеукраїнського педагогічного практикуму «Світ творчості — 2019». - Кропивницький. 2019. - 204 с.

9. Сценарії виступів колективів екологічної просвіти. Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка. - К., РА «Освіта України». - 5(86). - 2019.

8. Ссылка на статью в Скопусе (журнал издается в Эстонии)

Vadym Kovalenko, Olga Chernova, Valerii Kotok, Sergey Zhykovin, Ihor Kovalenko, Denis Kondratyev, Viktor Ved, Volodymyr Verbitskiy. Electrochemical reducing of terbium and holmium ions in the sodium and potassium chlorides melt

with equimolar composition// Eureka: physics and engineering. - № 5. – 2019. – 3-9. <http://eu-jr.eu/engineering/issue/view/109>

Електронні видання “Інформаційний бюлетень НЕНЦ”, № 1-11. — 2019;

- «Науковий вісник Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді»;

- Видано журнал «Паросток:

- Журнал «Паросток». – № 1. – 2019.

- Журнал «Паросток». – № 2. – 2019.

- Журнал «Паросток». – № 3. – 2019.

- Газета “Юний натураліст”, № 1-10 — 2019.

Інформація про перебіг організаційно-масових та методичних заходів поширювалась в мережі інтернет та засобах масової інформації.

Протягом 2019 року в засобах масової інформації опубліковано 38 статей. Відбулось 11 виступів педагогічних працівників НЕНЦ на радіо та телебаченні.

Головні завдання Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді на 2020 рік:

- розроблення й упровадження у практику нормативно-правових документів щодо реалізації цілей сталого розвитку закладами позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку; створення нових філій, окремих гуртків, секцій, клубів на базі опорних шкіл, і насамперед, у закладах загальної середньої освіти сільської місцевості;

- розроблення сучасного навчально-методичного забезпечення для позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку;

- відновлення мережі філій закладів позашкільної освіти, окремих гуртків, клубів, секцій та інших творчих об'єднань дітей і учнівської молоді за місцем проживання, фінансова підтримка яких має здійснюватися за рахунок місцевих бюджетів;

- урізноманітнення профілів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку, удосконалення її організаційних форм, методів і засобів освітнього процесу;

- розвиток системи патріотичного і громадянського виховання дітей та молоді засобами позашкільної освіти;

- удосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів для позашкільної освіти;

- діджиталізація закладів позашкільної освіти різних форм власності й підпорядкування.

**Директор НЕНЦ,
доктор педагогічних наук,
професор**

В.В. Вербицький